JOURNAL OF JUSTICE

MAKEDONYA'DAKİ AZINLIKLAR SORUNU

"THE İSSUE OF MİNORİTİES İN MACEDONİA"

Zabihullah DASHTI

orcid id : https://orcid.org/0000-0002-3193-7790

Lisans: Kabil üniverisitesi, Genel Tarih Bölümü,10.12.2010

Özet

Balkanların etnik çeşitlilik açısından en karmaşık ülkelerinden biri olan Makedonya, bağımsızlığın hemen ardından birtakım sorunlar yaşamışsa da diğer bazı Balkan ülkelerin aksine 1974 anayasa ile demokratikleşme sürecini kararlılıkla devam etmiş fakat 1991 anayasa ile diğer azınlıklar gibi Türkler de birçok sosyal ve kültürel haklardan mahrum kalmıştır. Azınlıkların kimlik, siayasi ve eğitim haklarının yerine getirilmemesi, etnik çatışmalara yol açmıştır ve bugün Makedonya'da çözülmesi zor bir sorun haline gelmiştir. Bu sebeplerden ötürü yıllardır Makedonya'da çoğunluk kültür ve diğer azınlık kültürleri arasında sert bir hiyerarşik ayrımi devam etmektedir. Bu çalışmada, Makedonya'nın bağımsızlık sonrası kurulan yeni hükümetin azınlıklara karşı politikasına yön veren faktörler, Azınlıkların durumu ve sorunları ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: *Balkanlar, Makedonya, Azınlık, Azınlıklar Sorunu, Azınlıkların Hakları, Azınlıkların Statüsü*

Abstract

Macedonia, is one of the most complicated countries in the Balkans in terms of ethnic diversity, after independence, Although experienced some problems unlike some other Balkan countries, it decisively continued the democratization process with the 1974 constitution however, with the 1991 constitution, like other minorities, Turks, were deprived of many social and cultural rights. Failure to fulfill the identity, political and educational rights of minorities has led to ethnic conflicts. It has become a difficult problem to solve in Macedonia today. For these reasons, in Macedonia for years a strict hierarchical separation between the majority

culture and other minority cultures has been continuing. In this study, the factors shaping Macedonia's new government's policy against minorities, the situation and problems of minorities will be discussed.

Key Words: *Balkans, Macedonia, Minority, The Problem of Minorities, Minority rights, Status of Minorities*

Trakya üniversitesi, uluslararası ilişkiler doktora öğrencisi, zabihullah.dashti@gmail.com

GİRİŞ

Uzun bir geçmişe sahip olan Makedonya birçok farklı topluluğa ev sahipliği yapmış ve tarih boyunca paylaşılamayan bir bölge olmuştur. Makedonya üzerinde hâkimiyet kurma mücadelesi milattan önceki yıllara ksadar dayanmaktadır. M.Ö. 700-600 yıllarında ilk Makedonya Krallığı kurulmuş daha sonrasında M.Ö. 336 senesinde ise bölge Büyük İskender'in hâkimiyeti altına girmiş ve M.Ö. 15-20 tarihlerinde Roma İmparatorluğu'nun bir eyaleti haline gelmiştir. Makedonya, 14.yüzyılda ise Osmanlı hakimiyeti altına girmiştir.

Sırp Krallığı'nın 14. yüzyılda Osmanlı akınlarıyla yıkılması ve 1430'da Sultan II. Murad tarafından Selanik'in alınması, 1444'de Varna ve 1448'de Kosova zaferlerinden sonra Makedonya bir Osmanlı toprağı haline gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlara ilerleme yolundaki hareketleri neticesinde bundan sonraki yüzyıllar, Balkan milletleri ve Makedonya açısından siyasi ve kültürel olarak yeni bir dönem olarak kabul edilmektedir. Osmanlılar Balkanların fethiyle, 14. yüzyılda Makedonya'nın da içinde olan Rumeli Eyaleti'ni kurmuşlardır.

1789 Fransız İhtilali sonrasında yayılmaya başlayan milliyetçilik akımı ile birlikte Balkanlarda Osmanlı'nın kurmuş olduğu istikrar bozulmuştur ve Balkan halkları birbirleriyle amansız bir mücadele içine girmişlerdir. Bağımsızlıklarını kazanmaya başlayan Balkan milletleri bundan sonraki süreçte daha fazla alana hakim olma mücadelesi içerisine girmişler ve bu süreçte Makedonya üzerinde hakimiyet kurma peşine düşmüşlerdir. Bölge üzerindeki tüm bu amansız mücadeleler ise ortaya "Makedonya Sorunu" olarak anılan sorunu çıkarmıştır.

Makedonya Cumhuriyeti demografik özellikleriyle tipik bir azınlıklar ülkesidir. Çok kültürlü, çok dilli, çok dinli bir toplumsal yapıya sahip olan Makedonya, bu özelliklerini anayasa ile koruma altına almıştır. Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'nda klasik bireysel hak ve özgürlüklerin hemen hepsine yer verilmiştir. Yasa önünde eşitlik ilkesi ve hakkı, her türlü ayrımcılığın yasaklanması anayasal hakların en başında gelmektedir. Ancak, anayasa ile verilen bu hakların özellikle azınlıklarla ilgili olanlarının birçoğunun pratikte geçerli olmadığı görülmektedir.

THE ISSUE OF MINORITIES IN MACEDONIA

MAKEDONYA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Makedonya Tarihçesi

Balkanlar, dünya tarihi açısından değişimlerin merkezinde yer alan bölgelerden birisidir. Bölge devletlerinin ve toplumsal yaşamı değişimlerden etkilenerek sürekli hareketli devirler yaşamıştır. Dünya tarihinde doğu ile batının ayrıştığı bölge olması açısından, Balkanlar bölgesini geçiş alanı olarak değerlendirmek gerekir. Dünya tarihinde önemli yeri olan Roma Devleti döneminde belirleyici bir bölge idi. Doğu Roma ile Batı Roma İmparatorluklerının ayrıştığı bölge balkanlardı. Doğu dünyasının güçlü devleti Müslüman Osmanlı İmparatorluğu ile Batı dünyasının temsilcisi Hıristiyan Avrupa devletleri arasında geçiş bölgesiydi**.**

Bu nedenle etnik köken ve din açısından homojen bir yapı oluşturmamıştır. Farklı ırklar, diller, kültürler, dinler, siyasi ve ekonomik yapılar tarafından kallanıldı. Çoğrafi ve siyasi yapıları, etnik ve dini oluşumu çok yapılı olan balkanlar bölgesinin tarihi genelde çalkantılı olmuş. Birbirleriyle kaynaşıp homojen yeni bir yapı oluşturamamış insanların, sınırlı bir coğrafyada bir arada huzurlu yaşaması kolay bir seçenek değildir.[1]

Farklı etnik köken, dini yapı ve dile sahip olan çok sayıda halkın yaşadığı balkanlarda iç sınırlar hiçbir zaman kesin olarak çizilmemiştir. Üzerinde birden fazla gurup tarafından hak iddia edilmesi, bu bölgenin iç sınırlarını belirmeyi daha da zorlaştırmaktadır. Makedonya bölgesi bunlar arasında en etkileyici olan örnektir. Sınırları tarih boyunca sık sık değişmiştir. 19.yüzyıl Makedonya'sının coğrafi sınırları ile 12.yüzyıl Makedonya'sınınki birbirinden oldulça farklıdır. Bunun nedeni bölgede bulunan halkların etnik köken, dil ve dini yapılarının diğer bölgelerden daha karışık olması ve stratejik konumundan dolayı güçlü devletlerin çıkarları için öncelikli değer taşımasıdır.[2]

Bu bölge üzerinde hakimiyet kurma mücadelesi millattan önceki yıllara kadar dayanır. Tarih boyunca çesitli devletlerinidaresinde kalan Makedonya, büyük İskender İmparatorluğu'nun dağılması ile Roma İmparatorluğu ve onun parçalanmasından sonra Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu, XIV. yüzyıl- danXX. Yüzyılın başına kadar da Osmanlı

[1] Volkan, Marttin, "Balkan Savaşına Gidilen Süreçte Makedonya ve Bir Osmanlı Diplomatının Faaliyetleri", Eskişehir Osmangazı Ünviersitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 7, Cilt, 2, s. 7

[2] Meltem Begüm Saatçı, Makedonya Sorunu(1903-1913), Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2004, s. 1

yönetiminde kalmıştır. Avrupa devletleri ve Balkan ülkelerinin Makedonya dediği coğrafya'nın ismi Osmanlı döneminde Vilâyât-ı Selâse adıyla alınmıştır.[3]

Osmanlı döneminde uzun bir süre barışın hakim olduğu Makedon-ya'da XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren şiddetli çatişmalar baş göstermiş ve bu çatışmalar Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasından sonra da devam etmiştir. 1870'lerden sonra yoğunluk kazanan Makedonya sorununun temelinde Ayastefanos Antlaşması ile Bulgaristan'a verilen bu toprakların Berlin Antlaşması'nda tekrar Osmanlı Devleti'ne iadesi ve Hırıstıyanlar lehine olamak üzere bölge içinde Avrupalı devletlerin denetiminde reformlar yapılması yolunda alınan kararlar yatmaktadır.[4] Makedonya 1912 Balkan savaşlarına kadar Osmanlı idaresi altında kalmıştır. 1919 yılında Sırp- Hırvat krallığı kurulmuş ve Makedonya üç kısma ayrılmıştır.

Bugün Makedonya denildiğinde aynı coğrafi alan anlaşılmaktadır. Ancak bugün üç ayrı devlet arasında bölünmş olan Makedonya'nın kuzey ve batısını Makedonya cumhuriyeti (Vardar Makedonyası) güneyini Yunanistan'a bağlı Ege Makedonyası, doğusunu ise Bulgaristan'a bağlı Pirin Makedonyası medana getirmektedir. Çalışma konumuz Makedonya cumhuriyeti(Vardaar Makedonyası) bölgesidir. Yüz ölçümü 25.713 kilometrekare olan Makedonya cumhuriyeti, Batı Balkanlarda yer almakta olup, doğusunda Bulgaristan, güneyde Yunanistan, kuzeyinde Sırbistan batısında ise Arnavutluk ile komşu olup, denize sınırı bulunmamaktadır. Tarihi Makedonya'nın bahsedilen üç ülke arasında paylaştırılmış olması, pek çok sorunun kaynağını oluşturmaktadır. Makedonya Başkenti Üsküp'tür.[5]

1.2.Makedonya'nın Sosyal Yapısı

Makedonyanın iç sorunlarının kavrananbilmesi, sosyal yapısının ortaya konulmasıyla yakından alakalıdır. Gerek çok etnikli bir yapının varlığı gerekse etnik gurupların talepleri ve ayaşanan krizler iç sorunların temel nedeni olduğu söylenebilir. Makedonya diğer Balkan ülkeleri olduğu gibi linguistic ve dinsel bakımdan dünyanın en karmaşık bölgelerinin başında gelmektedir. Etnik farklılar bir milletin ülke geneli dikkate alındığında çoğunluğu oluşturmuş olsa da bölgesel olarak azınlık pozisyonuna düştüğü görülmektedir. Aşağıdaki haritada

[3] Kaya Bayraktar, "Makedonya Sorunu ve Avrupa Müdahalesi", Bilig, Sayı: 69, Bahar 2014, s. 1-28
[4] Arzu Taşcan, "Prens Ferdinand ve Ekzarh Yofis Arasındaki Bazı Mektuplaşmalarda Makedonya ve Komiteler", Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, sayı: 12, cilt, 2, kış 2012, s. 235-248
[5] Emine Hilal Ercan, Makedonya'da Adak ve Ziyaret Yerleri, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2006.s.1

gürüldüğü gibi demografinin bu denli polizite olduğu bir yerde Makedonlar ülke genelinde çoğunluğu oluşturmakta fakat batı Makedonya'da azınlık konumuna düşmektedirler.

Bu yüzden ülkede siyasel sistemin bu etnik dağılıma göre yapılması azınlıklar tarafından tepki ile karşılanmaktadır. Bir çok anlaşmazlığı bu çerçevede bakmış olursak azınlıkların nüfus sayımı veya parlamento seçimleri esnasında yapılan itirazların nedenli haklı olduklarını görülebilir. Azınlıklar arasında en uysal millet Türklerdir, Türkler hem sayılarının az oluşu hem de dağınık olarak yaşamaları siyasi anlamda etkili olamamaktadırlar. Makedonya'da parlamento seçimlerinin nisbi temsil modeliyle yapılması Makedonlar dışındaki milletlere dezavantajlı bir durum oluştuduğu aşıkardır. Söz konusu madel altı farklı seçim bölgesinden oluşmakta ve her seçim bölgesi 20 milletvekili çıkarmaktadır.

Makedonyanın bir geçiş süreci yaşadığı söylenebilir. Genellikle geçiş dönemleri sıkıntılarla doludur. Ülkede politik anlamda ve ekonomik anlamda bir çok sorun söz konusudur ve bu arada demokratikleşme süreci de devam etmektedir. Sosyal yapıdaki dinamikler ve geçiş döneminin tesiriyle başlıca politik sorunların Arnavutların talepleriyle Türklerin demokratik süreç içerisinde daha aktif rol oynamak istemelerinden kaynaklandığı söylenebilir.[6]

Makedonya'nın bağımsızlığından itibaren yeni anayasa ve ulus devlet olma yolunda yaptığı girişimler iç sorunların ortaya çıkmasında etkili olmuştur. iç sorunları: siyasal, ekonomik ve kültürel açıdan tasnif edilmesi mümkündür. Ülkede yaşayan birçok azınlık söz konusu haklardan mahrum kaldıklarını idda ederek, yeni oluşturulmaya çalışan siyasi sisteme karşı tepkilerini gösterme eğiliminde bulunmuşturlar. Gerek Arnavutlar, gerekse diğer azınlıklar birçok konuda haksızlığa uğradıklarını idda ederek, yeni kurulan Makedonya Cumhuriyetini 11 yıla aşkın bir süre sıkıntılı bir dönem yaşanmasında neden olmuştur.[7]

1.3.Makedonya Etnik Yapısı

Fransız dilinde "Macedoine" kelimesinin manası karışık, türlü çeşitli parçalardan oluşan yamalı bohça, sebze ve meyve salatasıdır. Kelime karşılığı büyük ölçüde bölgeyi de tarif etmektedir.[8] Makedonya stratejik coğrafi konumu ve içinden geçen yol güzergâhları sebebiyle yüzyıllar boyunca Romalılar, Gotlar, Hunlar, Slavlar ve Türkler tarafından yönetilmiştir.Bazı

[6] Abdülmecit Nuredini, Makedonya'nın İç ve Dış Politika Sorunları(1990-2005), Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2006, s. 20-21
[7] Nuredini , a.g.e., s. 21
[8] Ahmet Altıntaş, "Makedonya Sorunu ve Çete Faaliyetleri", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,s. 70-90

araştırmacılar, 4. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Hun, Avar, Bulgar, Oğuz, Kuman ve Peçenekleri de bunlara eklemektedir Makedonya'da Makedon, Arnavut, Türk, Bulgar, Ulah, Çingene (Rom), Sırp, Boşnak ve Slav asıllı diğer etnik gruplar yaşamaktadır. 2002 yılı nüfus sayımı sonucunda elde edilen verilere göre, Makedonya nüfusu 2.054.800 kişidir. Bu istatistiklere göre günümüzde Makedonya'da nüfusun yaklaşık % 65'ini Makedonlar, % 25'ini Arnavutlar, % 4'ünü Türkler, % 2'sini Çingeneler, % 2,1 Sırplar ve geriye kalan % 1,9'ünü ise diğer etnik unsurlar oluşturmaktadır.[9] Makedonya Cumhuriyeti çok kültürlü, çok uluslu ve çok dinli bir yapıya sahiptir. Makedonya'nın etnik ve kültürel yapısının zenginliği aynı zamanda istikrarını ve kalkınmasını etkileyen dahili unsurların başında gelmektedir.[10]

Makedonlar' kendi Cumhuriyetlerinde nüfusun yaklaşık üçte ikisini(%67) oluştururlar. Arnavutlar, %25 nüfus oaranıyla Makedonya' daki en kalabalık azınlık gurubudur. Bunun dışında kalan etnik gurupların en önemlileri, Türkler, Sırplar, Bulgarlar, Boşnaklar, Romanlar ve Pomaklar olarak sıralanmaktadır.[11]

Makedonya bölgesinde halkın dini yapısı Hıristiyen, Musevi ve Müslümanlardan olauşmaktadır. Bu durum 19. Yüzyıl ortalarına kadar bölgeyi çatışma ortamına sürükleyecek oranda bir sorun yaratmamış.[12]

1.4.Makedonya'nın Dini Yapısı

Makedonya'da Müslüman toplumun oluşumu bölgenin 14. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethedilmesi sonucu Anadolu'dan gelen Müslüman Türk unsurların bölgeye yerleşmesi ve sonrasında dini, sosyal ve kültürel müesseselerin imar edilmesiyle mümkün olmuştur.

Osmanlı idaresi döneminde Makedonya'da etnik ve dini yapıya ilişkin veriler farklılık göstermektedir. Zira Balkanlar genelinde olduğu gibi Makedonya'da yapılan etnoğrafik değerlendirmelerde millet sistemini geçerli sayan Osmanlı Devleti, din unsurunu ölçü olarak

[9] Rifat Karamahmut, Makedonya Müslüman Azınlıkları Dini Kurumları ve Çağdaşları Sorunları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006, s.23
[10] Bülten Dervişi, Makedonya- Türkiye Ekonomik İlişklierinin Yapısal Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniveristesi, Eskişehir, 2005, s. 19

[11] İrfan Kaya Ülger, Yugosalavya Neden Parçalandı? Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ocak 2003 s. 127

[12] Meltem Begüm Saatçı, Makedonya Sorunu(1903-1913), Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2004, s. 4

kabul ederken34, diğer unsurlar nüfus sayımlarında dil ve ırk unsurunu esas almışlardır. Bunun sonucu olarak bölgeye ve döneme göre farklı nüfus verileri ortaya çıkmıştır.

Ancak veriler incelendiğinde 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında Makedonya'da Müslümanların nüfusu yaklaşık % 50 civarında olduğu görülmektedir. Günümüzde Makedonya Cumhuriyeti'nde nüfusun yaklaşık % 65'ini Hıristiyanlar, % 32'sini Müslümanlar, % 3'ünü ise diğer inanç grupları oluşturmaktadır. Hıristiyan nüfusun tamamına yakını Ortodoks'tur. Az sayıda Katolik Hıristiyan da bulunmaktadır. Makedonya'nın ikinci büyük dini topluluğunu oluşturan Müslümanların tamamına yakını ise Sünni Müslüman'dır.[13]

Balkan Müslüman azınlıkları için dini kimlikler her zaman için etnik kimliklerden çok daha öncelikli olmuştur. Örneğin, Sırplarla ya da Hırvatlarla tamamen aynı etnik kökene sahip olan ve aynı dili konuşan Slav asıllı Bosna Müslümanları, kendilerini daima Türk kimliğine daha yakın hissetmişlerdir. Makedonya'da durum farklı değildir. Makedonya Müslüman azınlıkları, hiçbir zaman Makedonyalılık adına İslam'ı geri plana atmış ya da reddetmiş değildirler. Aksine, çoğu kez kendi Slavlıklarını reddetmişler ve Slav-olmayan bir İslam kimliğini benimsemişlerdir. Makedonya'daki Müslüman Arnavutlar ya da Çingeneler, kendilerine Slav kimliğini benimsemektense, "Türk" olarak tanımlanmayı tercih etmektedirler.[14]

Din eğitimi sorunu, sadece Makedonya Müslüman azınlıkları ve dini kurumlarını meşgul eden bir sorun değil aynı zamanda Makedon resmi makamlarını da uğraştıran temel bir sorundur. Bu sorunun iki boyutu vardır. Birincisi, Makedon hükümetinin ülkede din eğitimi ile ilgili resmi politikası ile ilgili, ikincisi ise Makedonya Müslüman azınlıkları ve dini kurumlarının din eğitimi talepleri ile ilgilidir. Nitekim günümüzde Makedonya Cumhuriyeti'nde nasıl bir din eğitimi sorusunun sebepleri az değildir. Bu sebepler arasında Makedonya'da mevcut milli ve dini farklılıklar önemli bir yer tutmaktadır. Makedonya Cumhuriyeti İslam Dini Birliği'ne bağlı faaliyet gösteren okullar yetişmiş din adamı ihtiyacının karşılayabilecek teknik donanıma ve nitelikli eğitim- öğretim kadrosuna sahip değildir.[15]

[13] Karamahmut,a. g. Tez., s. 24-25
[14] Karamahmut, a. g. Tez., s. 37
[15] Karamahmut, a. g. e., s.77

1.5.Yugoslavya'da Krizin Ortaya Çıkışı ve Makedonya'nın Bağımsızlık İlanı

Hem Yugoslavya'nın iç politikasında, hem de uluslararası ilişkilerde yaşanan hızlı gelişmeler sonrasında, altı cumhuriyet ve iki özerk yönetime (Kosova ve Voyvodina) bölünmüş olan Yugoslavya'da, Komünist Partisi yönetimindeki cumhuriyetlerin yönetici sınıfları, milli çıkarları belirleyerek bu çıkarlara göre davranma yoluna gitmişlerdir. Buna göre; birinci grupta, Yugoslavya'dan ayrılarak Orta Avrupa devletler grubuna katılmak isteyen Slovenya ve Hırvatistan, ikinci grupta sıkı sıkıya bütünleşmiş federasyon fikrini savunan Sırbistan ve Karadağ, hem ülkenin parçalanmasından, hem de Sırp hakimiyeti altında yaşamaktan korkan, bu yüzden Yugoslavya'nın devamını isteyen Bosna-Hersek ve Makedonya üçüncü grupta yer almıştır.[16]

Yugoslavya'nın parçalanması, azınlıklar meselesine farklı boyutlar kazandırmıştır. Bilindiği gibi Yugoslavya, 1990 yılının sonlarında siyasi bakımdan Balkanlardaki en karışık ülkedir. Ekonomideki kötü gidiş, bölgesel adaletsizlikler, federal yapı içerisinde Sırbistan'ın öne çıkmasının yarattığı rahatsızlık, bu rahatsızlığı dengelemek adına Kosovo ve Voyvodina'ya özerklik verilmesi, fakat bu durumun da Sırpların milliyetçi duygularını öne çıkarması ve Tito'nun ölümü gibi sebepler, Yugoslavya'nın parçalanmasını hazırlayan etkenler olmuştur.

Nitekim altı cumhuriyetten oluşan ülkede çözülüşler birbirini izlemiştir. Önce Hırvatistan, arkasından Slovenya, sonra Makedonya ve 1992'de de Bosna-Hersek, bağımsızlığını ilân etmiş ve Yugoslavya'dan geriye yalnızca Sırbistan ve Karadağ kalmıştır. Bu iki devlet de bir araya gelerek 1992 yılında Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyetini kurmuştur. Ancak bu cumhuriyet, 14 Mart 2002'de iki ülke arasında imzalanan bir anlaşma ile son bulmuş; birliği oluşturan unsurlar bu defa "Sırbistan ve Karadağ" adıyla bir ülke oluşturmuşlardır. Birliğin tamamen yok olması ise 2006 yılına rastlamaktadır. Halkın bağımsızlık istekleri neticesinde 3 Haziran 2006'da Karadağ, resmen Sırbistan'dan ayrılmış ve böylece Yugoslavya tamamen dağılmıştır.[17]

[16] Tahir Kodal, "Mekadonya'nın Bağımsızlığını Kzanması ve Türkiye", Çağdaş Türkiye Tarihi Araşturmalar Dergisi, Sayı: 29, 2014, s. 380
[17] Gökyol, a, g, e, s. 4-5

Yugoslavya içinde iç karşılıklar ve milliyetçilik akımlarından kaynaklanan bağımsızlık mücadeleleri devam ederken, 8 Eylül 1991 tarihinde Makedonya'da bağımsızlığa yönelik bir refrandum düzenlenmiş, %78 oranında "evet" oyu doğrultusunda, 9Eylül 1991 tarihinde Makedonya bağımsızlığını ilan etmiştir. Makedonya Bağımsızlığını tanıyan ilk ülke Türkiye olmuştur. Ancak Makedonya Bağımsızlığını ilen etmesi Yunanistan'ın tepkilerine neden olmuştur. Makedonya'nın bagımsızlıgını ilan etmesine, Yunanistan tarafından isim, anayasa ve bayrak sorunu çerçevesinde tepki gösterilmistir. Yunanistan, kendi toprakları içerisinde bulunan bir bölgenin de Makedonya ismiyle anıldıgını,bu çerçevede bagımsızlıgını ilan eden Makedonya devletinin kendisinden toprak talebi olabilecegini dile getirmistir.[18]

24 Aralık 1991'de uluslararası kamuoyunda resmen tanımak için Avrupa Topluluğu'na başvuruda bulunmuştur. Portekiz'in Başkenti Lizbon'da bir araya gelen Avrupa Birliği dış işleri bakanları 15 Ocak 1992'de Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlıklarının resmen tanımasını hükmüne varırken, Belçika Dış İşleri Bakanı Mark Eyakens, Makedonya ile ilgili tanıma kararının gerçekleşmemesinin nedenini "hukuki ve etnik sorunlar" var olduğunu vurgulamıştır. Avrupa Topluluğu, Makedonya'yı Yunanistan'ın Avrupa Topluluğu içindeki yoğun muhalefeti yüzünden tanıma gerçekleşmemiştir.

Uluslararası toplumda mevcut olumsuz tutuma rağmen, Makedonya 17 Ocak 1992 tarihinde Bulgaristan Cumhuriyeti tarafından tanınmıştır. Makedonya'nın söz konusu isim altında tanınmasında şiddetle karşı çıkan Yunanistan'ın propagandası sonucu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 17 Aralık 1993 tarihinde "Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya" adı ile ve bayraksız olarak tanıdığını beyan eden 817 sayılı kararı kabul etmiştir.

BM Güvenlik Konseyi'nden sonra, ABD'de Makedonya'yı resmen tanımış, ancak iki devlet arasında tam diplomatic ilişkinin kurulabilmesi için, Yunanistan ile sorunların çözüme kavuşturulması şartını getirmiştir. Avrupa Birliği ise 29 Aralık 1995 tarihinde ve "Eski Yunanistan Cumhuriyeti Makedonya(FYRM- Former Yugoslav Republic of Madedonia)" adı ile tanımıştır.[19]

[18] Bora Ünay, Türk-Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, s. 317
[19] Abdülmecit Nuredini**,** Mekadonya'nın İç ve Dış Politika Sorunları(1990-2005), Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2006, s. 16-17

Azınlıklar Durumu ve Sorunları

2.1. Azınlık Kavramı

Asırlarca süren egemenliğin ardından, imparatorluğun çöküş yıllarında Balkan yarımadası, Osmanlı'nın en bunalımlı bölgelerden birisi haline gelmiştir. Çünkü büyük devletlerin çıkar hesapları, dikkatleri bölgenin üzerine çekmiş; bağımsızlık hareketleri etkisini arttırarak kopuşların devam etmesine sebep olmuş; ortaya çıkan bağımsız devletler daha fazla toprak için birbirleriyle ve dışarıdaki düşmanlarıyla çekişmeye başlamışlardır. Bunun sonucunda da bölgenin siyasi ve coğrafî yapısı büyük ölçüde değişmiş; yaşanan savaşlar, sınırların yeniden çizilmesine ve zaten var olan azınlık sorununun büyüyerek devam etmesine yol açmıştır.[20]

Etnik bakımdan bölgenin en karışık ülkesi olan Makedonya, ayrı bir ulus ve kimlik olduğunu kabul etmeyen komşu ülkelere karşı uzun süre mücadele vermek zorunda kalmış; ülkesindeki azınlık nüfus sebebiyle de birtakım sıkıntılarla karşı karşıya gelmiştir. Örnek olarak, bu bağımsızlığa Yunanistan büyük tepki göstermiş, hatta Makedonların Slavlaştırılmış Yunanlar olduklarını öne sürmüştür. Bulgaristan ise bağımsız Makedonya'yı tanıyan ikinci ülke olmasına rağmen Makedonları ayrı bir millet olarak kabul etmemiş; onların aslında Bulgar olduklarını iddia etmiştir.[21]

Azınlık lügatte 'Bir toplulukta çokluk teşkil etmeyen, ekseriyette olanlara göre dil, din ve benzeri bakımdan farklı unsurlardır'. Azınlık kavramı genel anlamıyla, içinde yaşanılan toplumda dil, din ve etnik köken veya hâkim topluluğa nispetle sayısal anlamda da az olan grubu ifade eder. Bir diğer ifade ile azınlık; ırk, din ve dil itibariyle aynı toplumda çoğunluktan farklı bir sınıf oluşturan grup olarak tarif edilmektedir.

Azınlık kavramının tek bir tanımı yoktur. Alanlarına göre muhtelif tanımları mevcuttur. Azınlık "minority" kelimesi, Latince "minor" yani "küçük, az" kelimesinden türetilmiştir.

[20] Bilgehan, A. Gökdağ, "Balkanlar: Etnik Karmaşanın Dilsel Boyutları", Karadeniz Araştırmaları, Sayı: 32, 2012, s.1-27
[21] Gökdağ, a, g, m, s.17

Azınlık kavramının tanımlanmasında önemli olan ölçütlerden hareketle genel bir tanımlama yapılabilir. Buna göre azınlık; ırk, dil ve din bakımından içinde yaşadığı toplumun çoğunluğundan farklı özelliklere sahiptir. Sayısal bakımdan çoğunluktan azdır, Toplumda baskın ve başat bir rolde değildir aynı zamanda Azınlık bilinci mevcuttur.[22]

Karmaşık bir nitelik gösteren azınlık kavramı sosyololik ve hukuksal bakımlardan ele alınarak tanımlanmaya çalışılmaktadır. Sosyolojik bakımdan "bir toplulukta sayısal bakımdan azınlık oluşturan, başat olmyan ve çoğunluktan farklı niteliklere sahip olan grup" şeklinde tanımlanabilecek olan azınlık kavramı bu açıdan genelde "ezilmiş" olmayı içermektedir. Buna göre eşcinseller, resmi çevreler ve toplumun geneli tarafından kabul edilmeyen disel inançlara sahip bulunanlar, uyuşturucu bağımlıları, evsizler, hatta kadınlar birer azınlıktır. [23]

2.2. Makedonya Cumhuriyeti Anayasası ve Azınlıklar

Yugoslavya Federasyonu'nun dağılmasıyla birlikte, Makedonya Cumhuriyeti vatandaşları 8 Eylül 1991 yılında düzenlenen referandumla Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsız ve egemen bir devlet olarak düzenlenmesi yolunda oy kullandılar. Vatandaşların bu tercihi 17 Kasım 1991 yılında kabul edilen anayasada hukuksal çerçevesini buldu. Bağımsızlığını barışçıl bir yolla kazanmayı başaran Makedonya, tarihsel, kültürel ve etnik yapısını göz önünde bulundurarak demokratik bir anayasa düzenledi. Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'nın felsefesinde, hukukun üstünlüğü, insan hak ve özgürlükleri, pazar ekonomisi ve demokratik ülke yapısı gibi ilkeler temel alındı.

Makedonya Cumhuriyeti Anayasası, Cumhuriyetin en yüksek hukuki çerçevesidir. 17 Kasım 1991 yılında kabul edilmiş ve bugüne kadar 1992, 1998, 2001 ve 2005 yılında olmak üzere toplam 30 maddesi değişikliğe uğramıştır. 2001 yılında yapılan değişiklikler, 'hakça temsil ilkesi' çerçevesinde gerçekleştirilmiş ve Makedonya Cumhuriyeti'nde o yıl yaşanan etnik çatışmalar sonucu imzalanan OÇA'nın ilkelerinin anayasaya yansıtılmasını sağlamıştır. Anayasanın 8.maddesi anayasal düzenin temel değerlerini kapsamaktadır. Bu anlamda, vatandaşların uluslararası düzeyde kabul edilen temel hak ve özgürlükleri, etnik mensubiyetin serbestçe ifade edilmesi ve bu anlamda kamu kurum ve kuruluşlarında hakça temsil ilkesi, hukukun üstünlüğü, idarenin yasama, yürütme ve yargı şeklinde paylaşımı, çok partili siyasi

[22] Karamahmut, a, g, tez, s. 34
[23] Ali Dayıoğlu, Kuzey Kıbrıs'ta Azınlık Hakları, Kıbrıs Türk İnsan Hakları Vakfı Yayınları, Lefkoşa, Mayıs 2012 , ss. 9-10

yapı ve demokratik seçimler, sosyal refah, ademi merkeziyetçilik, uluslararası hukukun kabulü ve buna benzer hükümler içermektedir.

Anayasaya göre Makedonya Cumhuriyeti bağımsız, egemen, demokratik ve sosyal bir devlettir. Demokratik bir yapıya sahiptir ve vatandaşlık kavramı çerçevesinde düzenlenmiştir. Hukukun üstünlüğü devlet yapısının temelidir. İnsan hak ve özgürlükleri ve etnik gruplar arası eşitlik anayasa ile garanti altına alınmıştır. Aynı zamanda Makedonların, Arnavut, Türk, Sırp, Boşnak, Ulah, Romen ve ülke sınırları içinde yaşayan diğer etnik gruplarla eşit olduğu ve barış ve hoşgörü içinde yaşayacakları da anayasa ile güvence altına alınmıştır. 8 Eylül 1991 yılında bağımsızlığını ilan eden MC bir ulus-devlet olarak düzenlenmiştir. 1991 yılında kabul edilen anayasanın giriş metnine göre, "Makedonya, tarihi bir vakıa olarak, Makedon ulusunun ulusal devleti olarak düzenlenmiştir, Makedonya Cumhuriyeti'nde yaşayan Arnavut, Türk, Ulah, Romen ve diğer milletler Makedonlarla vatandaşlık ve daimi birliktelik çerçevesinde eşit haklara sahiptirler" şeklinde bir ifade içermektedir. [24]

7. maddesine göre, milliyet mensuplarının çoğunlukta yaşadıkları il ve ilçelerde (Üsküp merkez belediye sınırları hariç) kanunun öngördüğü şartlar içinde, Makedon dili ve Kiril alfabesinin yanı sıra, milliyetlerin dili de resmi olarak kullanılabilir. Yeni kanunla düzenlenen özel şartlara göre milliyetlerin büyük sayıda yaşadıkları il ve ilçelerde (Üsküp şehri hariç), Makedon dili ve Kiril alfabesinin yanı sıra, milliyetlerin anadili ve alfabesi resmi olarak kullanılabilir. 8. maddesinde ise, Milliyetlerin etnik, kültür, dil ve din kimlikleri Makedonya Cumhuriyeti tarafından garanti altına alınmıştır.[25]

2001 yılında yapılan anayasa değişikliklerinde anayasanın giriş metnindeki bu ifade değiştirilmiş, Makedon ulusu MC sınırları içinde yaşayan Arnavut, Türk, Ulah, Sırp, Romen, Boşnak ve diğer ulusların mensuplarıyla eşitlenmiş, hepsi "MC vatandaşı" olarak tanımlanmıştır.

Günümüzde etnisite açısından heterojen bir yapıya sahip olan toplumlarda, etnik kimlikler, hükümetlerin politika üretirken dikkate almak zorunda oldukları önemli unsurlardan

[24] Ayfer Arif, Makedonya Cumhuriyeti'nin Azınlık Politikası ve Eğitime Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2008, ss. 8-9

[25] Reyhan Rahman ,Makedonya'da Türk Azınlık ve Makedonya- Türkiye İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2012, s. 68

birini oluşturmaktadır. OÇA'dan önce Makedonya Cumhuriyeti temel insan hak ve özgürlükleri çerçevesinde bireylere vurgu yapan bir hukuki yapıya sahipti. Ancak, anayasa ile garanti altına alınan bireysel hakların pratikteki yansıması çok farklıydı, temel insan hakları sadece belli bir etnik topluluğa, özellikle de çoğunluk olan etnik grubun bireyleri için geçerliydi. OÇA ile birlikte ülke çapındaki etnik toplulukların önemi arttı. Anlaşmadan sonra etnik kimlikler hükümet politikalarının en önemli unsurlarından biri oldu. Etnik bir topluluğa ait olmak, resmi bir statü oluşturdu ve OÇA etnik topluluklar karşısında önemli bir dönüm noktasının ifadesi oldu. Söz konusu anlaşma, başta istihdam ve eğitim olmak üzere çeşitli alanlarda, "kontenjan" ve "tercihli muamele" politikaları ile toplumun farklı etnik gruplarına fırsat eşitliliğinin sağlanmasına vesile oldu. Bu uygulamalar, ayrımcılığı durdurmanın ötesinde azınlıklar ya da etnik topluluklar lehine bir çaba gösterme gerektiği doğrultusundaki bir anlayışın ve sistematik bir politikanın da başlangıcıydı.

2001 yılında kabul edilen anayasa değişikliğinin V. hükmüne göre, vatandaşların en az %20'sinin kullandığı bir dil de resmi dil olarak kabul edilmektedir. Aynı hükümde farklı etnik mensubiyeti olan vatandaşların kimlik, pasaport ve benzeri evraklarının Makedonca'nın yanı sıra kendi ana dilinde yazılmasına da izin verilmektedir. Halkın % 20'sinin kullandığı dilin resmi dil olarak kamu kurum ve kuruluşlarında kullanılması da kabul edilmiştir.

Makedonya Cumhuriyeti'nde temel insan hak ve özgürlükleri anayasa ile koruma altında alınmıştır. Makedonya Cumhuriyeti vatandaşları hak ve özgürlükleri bakımından dil, din, cinsiyet, ırk, etnik mensubiyet, siyasi tercih ve benzeri konularda ayrım yapılmadan eşittirler. (9.madde) Makedonya'da etnik mensubiyetin serbestçe ifade edilmesi de anayasa ile koruma altına alınmıştır. Bütün milletler kendi etnik mensubiyetlerini koruma ve geliştirme hakkına sahiptirler. Anadilde eğitim hakkı anayasal bir haktır. Anayasanın 19. maddesine göre dini tercih serbesttir. 2001 yılında yapılan değişikliklerle; Makedon Ortodoks Kilisesi, İslam Birliği, Katolik Kilisesi, Yahudi birlikleri ve benzeri dini örgütlenmelerin devletten ayrı ve eşit oldukları belirtilmiştir.

Anayasanın 23. maddesinde tüm vatandaşların eşit bir şekilde kamu görevlerinde bulunma hakkı olduğu belirtilmiştir. Hatta 32. maddede tüm iş olanaklarının herkese hiçbir ayrım yapılmadan açık olduğu belirtilmektedir. Ama yıllarca yürütülen ayrımcı politika sonucu özellikle kamu kurum ve kuruluşları sadece Makedonlara açık olmuştur, farklı mensubiyetlere sahip olan vatandaşlar, bu iş olanaklarından mahrum bırakılmıştır. Bunun sonucu 2001 yılında yapılan anayasal değişikliklerde kamu kurum ve kuruluşlarında hakça temsil ilkesi anayasa ile

garanti altına alınmış, hatta hakça temsil ilkesi günlük politikanın da gündemine oturmuştur. Bütün vatandaşlar kendi etnik kimliklerini, örf ve adetlerini koruma ve geliştirme hakkına sahiptirler. Bütün etnik grupların dil, din ve kültürel değerleri anayasa ile koruma altına alınmıştır. Hatta etnik gruplar etnik sembollerini de kullanma hakkına sahiptirler. Anadilinde sekiz yıllık ilkokul ve lise eğitimi de anayasal haklardan biridir. Farklı etnik kökenli vatandaşlar arasında ilişkileri güçlendirmek, hoşgörü ve işbirliğini artırmak için parlamentonun özel bir komite kurması öngörülmüştür. 2001 yılında yapılan değişikliklerden önce bu komiteye her etnik gruptan (Makedon, Arnavut, Türk, Ulah, Romen ve diğerlerinden) ikişer kişinin katılması öngörülmüştü.

2001 yılındaki değişikliklerin XIII. hükmüne göre bu komitenin 19 üyeden olması kararlaştırılmıştır. Öyle ki, üyelerin yedisi Makedon, yedisi Arnavut iken, diğer beş üye ise birer Türk, Ulah, Romen, Sırp ve Boşnak'tır. Bu değişiklikle Makedonya Cumhuriyeti Arnavut etnik grubunu diğerleri arasında daha ayrıcalıklı bir duruma getirmiştir. OÇA'nın imzalanması ve bunun doğrultusunda 2001 yılında yapılan değişiklikler, Arnavut azınlığın durumunu düzeltmiş, daha doğrusu Arnavutları haklar çerçevesinde Makedonlarla daha eşit bir konuma getirmiş, sayıca daha az olan diğer etnik grupları ise üçüncü sınıf vatandaş durumuna düşürmüştür.

2001 yılında yapılan değişikliklerin bir diğer özelliği de, azınlıkları ilgilendiren yasal önergelerin kabulünü, meclisten üçte ikilik kabul oyuna ek olarak, azınlıkları temsil eden milletvekillerinin de çoğunluğunun kabul oyuna bağlamasıdır. 2005 yılında yapılan değişikliklerin etnik grupları ilgilendiren özelliği Makedonya Cumhuriyeti Mahkeme Konseyi'dir. Konseyin amacı mahkemelerin bağımsızlığını ve egemenliğini korumaktır. Konseyi 15 üye oluşturmaktadır. Üyelerden üçü azınlıkta olan etnik grupların temsilcileri olmalıdır. Böylece vatandaşların hakça temsil ilkesi de korunmuş olacaktır. Konseye iki üye, cumhurbaşkanı tarafından teklif edilip meclis tarafından onaylanmaktadır. Cumhurbaşkanının teklif ettiği hakimlerden biri, azınlık etnik gruplarından birinin temsilcisi olmalıdır.

Makedonya Cumhuriyeti Anayasası yeni nesil Avrupa anayasaları grubuna dahil edilebilir. Anayasa hazırlanırken Fransa, İtalya, Avusturya, İspanya, Belçika, İsveç, Danimarka, Finlandiya, Yunanistan, İsviçre, Kanada, ABD vb. ülkelerin anayasaları örnek alınmıştır. Kısa, net, ideolojik ifadeler içermeyen bir yapıya sahiptir ve demokrasi prensipleri üzerine kurulmuştur. Hukukun üstünlüğü ve sosyal refah anayasa ile garanti altına alınmıştır. İnsan hak ve özgürlükleri, vatandaşlar arası eşitlik temel prensiplerdendir. Parlamenter

demokrasi yapısı ile bir yandan temel insan haklarını korurken, diğer yandan da karmaşık etnik yapısına hukuksal bir çerçeve çizmektedir.[26]

2.3. Makedonya'daki Arnavutlar

17 Eylül 1991'de bağımsızlığını ilan eden Makedonya Yugoslavya Federasyonu'ndan savaşmadan ayrılan tek ülke olmuştur. Ülke nüfusunun % 66'sını Makedonlar, yaklaşık % 23'ünü ise Arnavutlar oluşturmaktadır. 1994 yılında yapılan nüfus sayımına göre 1.936.877 olan toplam nüfusun 442.914'ü Arnavut olarak tespit edilmiştir. Makedonya azınlıklar konusunda en liberal politikalar uygulayan Balkan ülkelerinden birisidir. Makedon anayasasında Arnavutlar, Türkler, Ulahlar ve Roman asıllılar azınlık olarak tanınmakta ve kendilerine bir takım kültürel haklar verilmektedir.[27]

Arnavutlar, ülkenin Arnavutluk ile sınır oluşturan batı gölgelerinde, Arnavutların öteden beri çoğunluğu oluşturdukları Kosova(yaklaşık yüzde 85) ile sınır paylaşan Kuzeybatı bölgesinde ve nüfusunun yüzde 14'nü teşkil ettikleri başkent Üsküp'te yaşamaktadırlar. Makedonya' önemli bir çoğunluğa sahip olan Arnavut azınlık ile 1968 yılından günümüze kadar uğraşmak zorunda kalmıştır.[28]

1968 yılında Tetova'da Makedonya'nın Kosova ile birleşmesitalebinin öne sürüldüğü gösteriler ile başlayan sorunlar zinciri, 1981 yılında Arnavutlar arasında yükselen ulusçu dalga ile devam etmiştir. Makedonya Meclisi'nin eğitim ve öğretim alanında aldığı kararlar Arnavutları tedirgin etmiş ve yer yer olaylar çıkmıştır.[29]

1984 yılında Makedonya aleyhinde faaliyet gösteren Arnavut grupları ortaya çıkaran, örgütçüler ve destekçilerini tutuklayan Makedonya 1989 yılında cumhuriyet anayasasını değiştirmiştir. Önceki anayasada Makedonya Cumhuriyeti "Makedonya halkı ile Arnavut ve Türk azınlıkların devleti" olarak tanımlanırken, yeni anayasada "Makedonya halkının ulus-devleti" olarak tanımlanmıştır. Bu değişiklik ile Makedonyalı yöneticiler, Yugoslavya

[26] Ayfer Arif ,a. g. e. ,ss. 9-12

[27] Akyol, a, g, tez, s. 55

[28] Ömer Göksel İşyar ve Ergin Ahmed, "Makedonya Cumhuriyetinde Arnavut Azınlık Sorunu",Gazİ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:7 Cilt: 3, 2005, s. 217-239

[29] Makedonya Meclisi İç Ulusal İlişkiler Komisyonu 1981 yılında ders kitapları ve konularını inceleyerek Arnavutça öğretim yapılan okullarda Makedonca öğrenime ayrılan sürenin arttırılmasını talep etmiştir. 1983 yılında Tetova'daki Arnavut öğretmenlere disiplin cezaları uygulanmış ve bazılarının da görevlerine son verilmiştir.

Federasyonu'nun dağılması ile birlikte meydana gelecek Arnavut ulusçuluğu için tedbir almışlardır.

1992 yılı Ocak ayında Makedon yönetiminin, bir ulusun diğerine üstün olmasına dayalı bir ulus-devlet değil, yurttaşlardan oluşan bir devlet kurmak amacında olmalarını açıklamaları, Makedonya'da yaşayan Arnavutların bağımsızlık ve Büyük Arnavutluk oluşturma fikrini geri plana itmiştir. Tiran yönetimi Arnavut azınlık ile Makedon yetkililer arasında şiddet uygulamasını içeren olay olmadığı sürece Makedonya'nın azınlık politikasına karışmamıştır. Şiddet içeren olaylarda ise durumu kınamış ve Makedonya politikasını gözden geçirebileceğini söylemiştir.

Makedonya ile her alanda işbirliğini geliştirme politikasını izleyen Arnavutluk için azınlık konusundaki Makedon yönetimini destekler durumdaki yaklaşımı, Yunanistan ve Sırbistan'ın kendisini çevrelemeye yönelik işbirliği faaliyetlerinin Makedonya ile işbirliğine gidilerek dengelenmeye çalışılması düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Makedonya ile Yunanistan arasında çıkan anlaşmazlıkta Arnavutluk Üsküp'ün tarafını tutmuştur. Makedonya'ya karşı Yunanistan'ın başını çektiği amborgaya katılmamış ve liman ve diğer ulaşım imkânlarını Üsküp'ün hizmetine sunmuştur.

Günümüze kadar şekil değiştirmesine rağmen Makedon yetkililerle Arnavut azınlık arasındaki sorunlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

- Arnavutlar, resmi makamların belirttiği gibi nüfusun % 23'ünü değil, % 30-40'ını oluşturduklarını iddia etmektedirler.

- Arnavutlar, Anayasada verilen azınlık statüsünü yeterli ulmamakta, Makedonlarla birlikte "kurucu halk" olarak tanınmak ve dolayısıyla Makedonlarla eşit haklara sahip olmayı istemektedirler.

- Tetova'da bulunan ve Arnavutça eğitim yapan üniversitenin statüsünü Makedon hükümeti özel üniversite, Arnavutlar ise devlet üniversitesi olarak belirlenmesi istemektedirler.

Arnavutluk ile Makedonya arasındaki ilişkileri belirleyen en önemli faktör olan ve nirengi noktası olarak duran Arnavut azınlığın mevcut durumdaki şikâyetleri daha çok ekonomik eşitsizlik noktasına odaklanmaktadır. 1998 sonunda yapılan seçimlerde iki Makedon ve bir Arnavut milliyetçiden oluşan üç partili koalisyonun iktidara gelmesi bu azınlığın sisteme entegrasyonu için kilometre taşı olmuştur.

Arnavutluk ile Makedonya arasındaki ilişkiler, Tiran yönetiminin Makedonya'nın bağımsızlığını tanıyan ilk ülkelerden biri olması sebebiyle iyi başlamıştır. Makedonya ile

Arnavutluk arasındaki ilişkiler ağı, Arnavut azınlığın durumuna göre değişme göstermektedir. Arnavutluk genel anlamda Makedon yetkililerin Arnavut azınlıkla ilgili politikalarına destek vermenin yanında, ayrılıkçı hareketlere karşı mesafeli durmaya gayret göstermektedir. Bununla birlikte, Arnavut azınlığa karşı şiddet kullanılması durumunda buna tepki vermekten de geri kalmamaktadır.[30]

2.4. Makedonya'da Siyasi Mücadele ve Arnavutlar

Yugoslavya'dan bağımsızlığın 1991 yılında ilan edilmesi sonrasında Makedonya devlet kurumları etnik Makedonların eline geçmiş, Arnavutlar yönetimden polis ve silâhlı kuvvetler gibi devlet kurumlardan dışlanmıştır. Dolayısıyla, sürecin masum tarafı olmayan Makedonya Yönetimi Arnavutlara yaşam hakkı tanımamıştır. Bu süreç öncesinde de yönetime katılmayan Arnavutların stratejisi (mecbur kaldıkları yöntem de denilebilir), devlet kurumlarını tamamen reddetmek, devlet okullarından, hastanelerinden ve benzeri devlete ait kamusal hiçbir haktan faydalanmamak ve kendi paralel sistemlerini kurmak olmuştur.[31]

2002 seçimlerine göre Makedonya'da %25 Arnavut yaşamaktadır. Makedonya'nın bağımsızlığını kazandığı 1991 yılından 2001 yılına kadar ülkede Makedonlarla Arnavutlar arasında zaman zaman ufak çaplı sorunlar yaşamış ancak bunlar kısa surely olmuş ve başka bölgelere yayılmamıştır. Ancak 2001 yılında yaşayan kriz farklı boyutlara ulaşmış. Ülke iç savaş eşiğine gelmiş ve ancak uluslararası topluluklar yardımıyla OÇA imzalanmış, anlaşma snrası ise Makedonya'nın hem iç hem de dış politikasında değişiklikler yaşanmıştır.[32]

Aslında daha 1991'de Arnavutların Makedonya yönetim sistemiyle ilgili önemli şikayetleri bulunmaktaydı. Mesela Arnavutlar 8 Eylül 1991' de yapılan Makedonya'nın Bağımsızlık referandumuna, kurulacak bağımsız devletin temel uluslarından biri olarak anayasaca Kabul görme konusunda yeterince tatmin olmayınca katılmamış, parlamentodaki Arnavut milletvekiller, 8 Eylül 1991 yılında yapılan bağımsızlık referandımını boykot etmişlerdir. Bu sırada Arnavutluk Hükümeti de yaptığı resmi bir açıklamada, Arnavutların referandumu boyot etme kararını akılcı bir tercih olarak değerlendirmiş ve bağımsız Makedonya'nın yeni anayasasında Arnavutların ayrı bir ulus olarak tanımalarını ve makedonlarla eşit statüde Kabul etdilmelerini istemiştir. 17 Kasım 1991'de Arnavut

[30]Gürkan Akyol, Balkan Politikasında Arnavutluk(1912 Sonrası), Yüksek Lisans Tezi, Süleynman Demirel Üniversitesi, İsparta, 2007, s.55-58
[31] TASAV, "Balkan Savaşlarının 100. Yıldönümünde Balkan Tecrübeleri", Dış Politika Araştırmaları Merkezi, RaporNo.1 Ekim 2012, s.1-71
[32] Ayfer Arif, Makedonya Cumjhuriyeti'nin Azınlık Politikası ve Eğitime Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s. 27

milletvekilleri, yeni anayasada net bir şekilde Arnavutların de Makedonya'nın kurucu uluslarından biri olduğuna dair hükmün anayasaya konulmadığı için oylamayı boykot ederek meclisi terk etmişlerdir.[33] Hatta 1994 yılında yapılan genel nüfus sayımına katılmamış ve bu şekilde Makedonya devletine olan güvensizliklerini dile getirmişlerdir.[34]

Ayrıca Makedonya bağımsızlığından sonra, Makedonya hükümeti, azınlıklar ulus devlet yapısında taviz vermeyceğini ve azınlıkların 1991 anayasasının7. ve 48. Maddeleri azınlık hakları konusunda uluslararası standartları karşıladığını ve uluslarası metinler dahi, örneğin kişisel ve siyasal haklar sözlemesi, azınlık dilleri konusunda geniş yer ayırtmadığını savunarak, azınlıklara haklarını mevcut anayasada aramaları konusunda görüş belirterek, azınlıklara karşı farklı stratejiler uygulamaya başlamıştır. Özellikle 1992 yılından itibaren Makedon polisinin azınlıklara uyguladığı baskı ve tahrik olaylarında gözle görülür bir şekilde artış olmuştur. Arnavutlara uygulanan bu baskı beraberinde ilk katliamları da getirmiştir.

1993 yılında Makadon yekilileri bazı Arnavutların yeraltı örgüt kurarak, Arnavutlktan silah kaçırmaya çalıştıkları şeklinde bir plan ortaya çıkardılarını öne sürnüş ve aralarında savunma bakan yardımcısı, Demokratik Refa Partisinin eski genel sekreterinin de olduğu yedi Arnavut tutuklanarark hapse atılmıştır.

Aynı yıl başkent Üsküp bitpazarı civarında öldürülen üç Arnavut, ülkede yaşayan Arnavut ve Müslümanların tepkisini çekmiştir. Bu olay aynı zamanda Makedonya'daki Arnavut milliyetçiliğinin fitillenmesine ve bundan sonraki dönemde örgütlenip, birlik ve beraberlik içinde hareket etmelerine ve haklarını daha yüksek sesle dile getirmelerine vesile olmuştur. Makedonların, Aarnavutlara karşı ayırım yapmaları eski Yugoslavya'nın çöküşü ile başlamıştır. Makedonya'daki Arnavutlar azınlık olarak görüldükleri içi düzenli olarak devlet yönetiminden sistematik bir şekilde uzaklatırılmaya başlanmıştır. Gerçekte, etnik Arnavutların devlet kurumlarında göreve gelememeleri farklı nedenlerden dolayı engellemiştir. İstihdam kaynağı devlet olduğu için bu durum Arnavutların işsiz kalmasına neden olmuştur. 2000 yılı Makedonya Devlet istatistik verilerine göre; ülkede istihdam edilen toplam iş gücü %85 Makedon, %9.5 oranda Arnavutlardan oluşmaktadır. Oysa ülkedeki Arnavut işgüçü toplam %22 seviyesindedir.

[33] İşyar ve Ahmed, a. g. m., s. 5
[34] Arif, a. g. tez., s. 27

bu yüzden işsiz birçok Arnavut çalışmak üzere yurtdışına, özellikle Almanya, İsviçe, İtalya gibi ülkeleri seçmiştirler. Böylece ülkeye döviz akışı başlamıştır. Birçok Arnavut, sağlanan bu döviz akışıyla özel işletmeler kurumuşturlar. Bu süreç 2001 krizinde (çatışma döneminde) Aranavutların lehine olumlu sonuçlar verdiği görülmektedir. Çünkü UÇK(Uştriya Çilimtare Komatre Halk Kurtuluş Ordusu) krizdeki finansmanın yurt dışından çalışan Arnavut ve ülkedeik büyük Arnavut işletmeleri karşılamıştır.[35]

2.5. Bağımsızlık Sonrası Makedonya Arnavutlarının Siyasal Mücadelesi

Tito'nun ölümünden sonra 1981 yılında başlayan Kosova'daki bağımsızlık mitingleri ve bu bölgede artan Arnavut milliyetçiliği balkanlarda meydana gelecek yeni krizlerin habercisiydi. Makedonya'da ise durum Kosova'da olduğu gibi Arnavutların aleyhine olmuştur. önce "bağımsızlık referandumu'yla"Kosova'daki soydaşlarından kopma korkusuyla karşı karşıya kalan Makedonyalı Arnavutlar referandumu protesto etmişler, ardından da 1991 de kabul edilen yeni Makedonya anayasasına tepkilerini göstermiştir. Yeni anayasaya tepkinin gösterilmesi idealist bir yaklaşımdır. Çünkü 1974 anayasasına göre Makedonlarla birlikte Arnavut ve Türklerin, Makedonya federe Cumhuriyetinin üç kurucu millet statüsünü tanımaktaydı.[36] 1980'ler boyunca 1974 Anayasası'nın da verdiği yetkilerle federasyonu oluşturan cumhuriyetler ekonomik ve siyasal alanda merkezden neredeyse bağımsız davranmaya başlamışlardı.[37]

Fakat 1991 yeni anayasayla birlilkte Arnavut ve Türkler bu statüden mahrum kalmıştırlar. Makedonya Cumhuriyetinin kurucu unsure sadece "Makedon" millet ile sınırlanmıştır. Ülke nüfusunun %40 oluşturan milletler (özellikle Arnavut ve Türkler) yeni anayasayla birlikte "azınlık" durumuna itilmiştir.

Eski anayasal statülerini kaybedip azınlık durumuna düşen Arnavutlar kullana geldikleri ana dilde eğitim, ulusal simgelerin kullanılması, idari yönetimdeki yerleri veya görevleri ve kamu sektöründeki nüfus oranına istihdam haklarını kaybettiler.[38]

11 Aralık 1992'de Arnavutlar kendi aralarında bir refrandumda yapmışlardır. Ortaya çıkan tablo, Makedonya Arnavutlarının bağımsızlık veya en azından bağımsızlık peşinde olduklarını

[35] Nuredini, a.g.e., ss. 23-25
[36] Nuretin, a. g. Tez., s. 22
[37]Gün Taş, "Makedonya'da Etnik Sorunların Tarihsel Gelişimi ve Günümüze Yansımaları", Akademik Perspektif, http://akademikperspektif.com/,(Erişim Tarihi: 3Mayıs 2013)

[38] Nuredini, a.g.tez., s. 22

gösteriyordu. Çünkü Arnavutlar arasında yapılan bu referandumda, Arnavut nüfusun yoğun olarak yaşadığı ülkenin batısında "İlirida" adında bir özerk bölge oluşturulması onaylanmıştır. Arnavut katılımcıların yüzde 99'u bağımsızlık lehinde oy kullanmıştır. Makedon yönetimi tarafından referandum yasa dışı ilan edilmiştir ve sonuç olarak böyle bir bölgenin kurulmasına izin verilmemiştir.[39]

2.6. 9 Temmuz Gostivar Olayları

Koalisyon ortağı PDP'yi arada bırakan diğer gerginlik Temmuz 1997'de çoğunluğunu Arnavutların oluşturduğu Gostivar'da yaşanan baryrak krizidir. Şehir meclisinin önünde ve içinde bulunan Türk ve Arnavut bayrakları polis tarafından indirilmiş,bu esnada çıkan çatışmada; Arnavut kaynaklarına göre üç sivil Arnavut ölmüş, 250'den fazla Türklerin de aralarında bulunduğu azınlık mensupları yaralanmıştır. Olaylardan önce Mayıs 1997'de Anayasa Mahkemesi Türk ve Arnavut bayraklarının kullanımının Makedonya anayasaysına aykırı olduğunu karara bağlamış, Gostivar Belediyesini bayrakları indirmeye çağırmış ve aksi halde hu hareketin Makedonya devletinin egemenliğine bir saldırı teşkil edeceğini bildirmiştir.

Bölgede gerginliğin artması üzerine Makedonya Parlamentosu acilen bayrakların kullanımını düzenleyen bir kanun çıkartmıştır. Bu kanuna göre Türk ve Arnavut bayrakları sadece resmi bayramlarda ve Makedon bayrağının yanında olmak kaydıyla asılabilecektir. DPA bunu onaylamamış, PDP ise kanunu adil bulmuştur. Öte yandan asıl problemin kimin tarfından indirildiği belirsiz olan bayrak değil, fakat Makedon idaresi ve Arnavut azınlık arasındak artan nefret ve gerginlik olduğunu söylemek mümkündür.[40]

2.7. Kosova Krizi ve Makedonya'daki Etkikler

Sırp güçlerinin Şubat 1998 yılında Arnavutlara yönelik şiddet olaylarına başlamalarıyla birlikte Kosovada çatışmaların fitili ateşlenmiştir. Çatışmalar esnasında evsiz ve göç etmek zorunda kalan binlerce Kosovalı Arnavut Kosovayı terketmiştir. Bununla yaklaşık 350.000 Makedonyayı tercih etmişlerdir. Bu sayının Makedonya cumhuriyeti için kısa bir sure olsa bile tedirginlik yaratmıştır. Çünkü göçmen Arnavutlarla Makedonya Arnavutları birlikte startejik bir girişime başlamaları hazırsız olan Makedın yetkilerini düşündürmekteydi. Makedon yetkililer özellikle bu dönemde daha esnek davranmaları ve iç

[39] Güner Şabani , 2001 Makedonya Etnik Çatışması ve Çözümü: Çerçeve anlaşmasına giden süreç, Yüksek Lisans Tezi , İstanbul Üniveristasi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007. s. 74
[40] Nuredini, a.g.e., s. 33

gerginlik(çatışma) çıkarmaması için bazı tavizler vermek mecburiyetinde kalmıştır. Kosovada artan şiddet olaylarına seyici kalınmayacağını belirten dönemin ABD başkanı NATO barış gücünün Kosovaya müdahale etmesi ve müdahale sonucunda Sırp güçlerinin Kosovadan çekilmesiyle birlikte savaş ermiştir. Fakat Kosova savaşının sona ermesiyle birlikte Makedonya için yeni anlaşmazlıklar dönemi başlamıştır.[41]

2.8. 2001 Kirizinin Patlak Vermesi

Makedonya cumhuriyeti, 2001 yılın başlarında insanı ve maddi kayıplara yol açan ve ülksel bütünlüğüne ciddi şekilde tehlike oluşturan bir iç sava eşiğine gelmiştir. Kosovada NATO müdahalesinin ardından Makedonya ile sırbistan(eski Yugoslavya) arasında sınır görüşmeleri yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde Ksosva Makedonya sınrını da kapsıyordu. Taraflar yapılan görüşmelerde büyük ölçüde anlaşmaya varmıştır. Bu anlaşmaya göre Sırbistan yönetimi Kosovanın sınırındaki bazı köylerini Makedonyaya peşkeş çekmiştir. Makedonya silahlı güçleri bu peşkeşe dayanarak söz konusu köyleri Makedonya hakimiyetine geçirmek için müdahalede bulunmuştur.

Ancak Kosova halkı ve genel olarak Makedonyalı Arnavutlar bu anlaşmaya karşıydı ve Makedon askerlerinin söz konusu köyleri ilhak etme teşebüsüne karşı çıktılar. Bu yüzden çatışmalar Makedonya sınırları içinde başlamış oldu. Fakat çatışmalarda Makedon silahli güçlerine karşı koyanlar Makedonya UÇK'sı olarak bilinen Makedonyadaki Arnavutların "Halk Kurtuluş Ordusu"ydu.[42] UÇK içlerinden çoğu Kosovadaki UÇK' kamplarında ve bu guruplar tarafından Kosovadaki çatışma esnasında "güvenli bölge ve ana üs" olarak kaullanılmıştır. Makedonya yönetimi bu olayların bir dıştan müdahale olduğunu belirtmiştir.

Ancak koalisyon Arnavut Demokratik Partisinin genel başkanı Arben Ceferi meslenin yıllardan beridir devam eden, klasik parlamenter sistemin sınırlarını zaman zaman aşan etnik sorunların kotrolden çıktığını veya sorunların farklı bir metodla dile getirildiğini ifade ederek meseleyi farlı bir perspektiften, incelenmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Bu olayın bir iç meselenin yansıması olduğunu ve içeride çözülmesi gerekktiğinin, çözülebilmesi için de Masaya oturulması, barış yoluyla bir neticeye varılması gerektiğini belirtmiştir.

Ancak siyasal erki elinde bulunduran bu uyarıların dikkate almayarak, biraz da aekarlında duran Sırbistan ve Rusya gibi ülkelerin destek vaadlerine güvenen Makedon yetkililer meseleyi

[41] Nuredini, a. g. e., ss 41-42
[42] İşyarı ve Ahmed, a. g. m., s. 9

güç kullanarak realist bir yaklaşımı giriştikleri söylenebilir. Bunun üzerine çatışmalar ülkenin ikinci büyük şehri olan Kalkandelen bölgesinde de yayılmaya başlamıştır. Makedon yönetim sevk ettiği silahlı güçlerini UÇK'nın bulunduğu yerlere değilde şehrin içinde çeştili mevzilere yerleştirmiştir. Bunun yanı sıra çatışma bölgesinde ve bu bölgeye yakın yerlerde(Gostivar, Mavrıva, Devra, Kırçova) hatta Makedonların Arnavutlarla yaşadığı hemen hemen her yerinde sivil Makedon halkı silahlanmıştır. Böylece bölgedeki nüfusun önemli bir kesmini oluişturan Müslümanların tümünü hem asker(özel polis timleri) hemde sivil silahlıların tehditleriyle karşı karşıya kalmıştır.

Makedonya devlet güçlerine karşı savaşan silahlı gerilalar Halk Kurtuluş Ordusu çatısı altında toplanmış durumda bulunan Makedon Arnavutları oldukları söylenebilir. Bu örgütün siyasi liderliğini Ali Ahmeti yapmaktadır. Ülkedeki Müslüman halkın tamamına yakın bir çoğunluğu Makedonya yönetiminin zulmünden pay aldığından dolayı Makedonya UÇK'sinin hak arayış mücadelesine büyük destek vermiştir.

Olayların asıl nedeni Arnavutların hak arayışıdır. Arnavutlar, Makedonlara verilen hakların anynısının kendilerine de verilmesinin talep etmektedirler. Makedonların toprak bütünlüğünün tehdit eden bir durum söz konusu olmadığını ve çatışmalarında Makedonyanın sınırları zorlayan zulmünün sebep olması, üstelik fitil yakan Makedonya silahli güçleri olmasına rağmen "toprak bütünlüğü" konusu sık sık gündeme getirilmesi hedef saptırmadan başka bir şey olmadığı yorumlarına neden olmuştur.[43]

2.9. Ohri Çerçeve Anlaşması

2001yılında yaşanılan etnik gerginlik, Arnavutların memnuniyetsizliklerinin doruk noktası olmuş, OÇA(Ohri Çerçeve Anlaşma)'nın imzalanmasıyla ise çözümlenmeye başlamıştır. Anlaşma gereğince Arnavutlar ülkedeki hukuki statütlerini iyileştirecek ve haklarını önemli bir ölcüde artıracak olan anayasa değişikliği sözüyle çatışmaya son vermeyi ve silahlarını NATO kuvvetlerine teslim etmeyi kabul etmişlerdir. Makedon liderler bu anlaşmayı uluslararası topluluğun baskıları yüzünden imzalamış ve hiçbir zaman tam anlamıyla benimsememişlerdir, hatta anlaşma gereği yapılması gerekenleri de olablidiğince geciktirmeye hatta tamamen iptal etmeye bile gayret göstermişlerdir.

[43] Nuredini, a.g.e., ss. 42-43

OÇA her ne kadar Arnavutların talepleri üzerine düzenlendiyse de, Arnavutlardaki memnuniuyetsizlik süremeye devam etmiştir. Bir yandan anlaşmanın gerektiği gibi uygulanmdığını savunan Arnavutlar, halen Makedonlara ve Batı'ya baskı yapmayı sürdürmektedirler. Diğer yandan ise Arnavutlar Makedonyada kendilerini bir azınlık olarak görmediklerini ve diğer azınlık ile bir tutulmalarına karşı oldukları da ortaya çıkmıştır. Makedonyayı ana vatan olarak gördüklerini vurgulamaya başlayan Arnavut siyasiler, Makedonyalarla eşit statüye sahip olmayı telap etmektedirler.

Arnavut ve Makedon taraflar arasındaki barış anlaşması 13 ağustos 2001yılında imzalandı. Arnavutlara yeni haklar veren anlaşma, Batı'yı memnun etti. Makedonya'da 6 aydır devam eden çatışmaları sona erdirmeyi amaçlayan barış anlaşması, başkent Üsküp'te imzalandı. Arnavut ve Makedon taraflar arasında imzalanan anlaşmanın imza töreni Devlet Başkanı Boris Traykovski'nin konutunda yapılmıştır. İmza törenine, Makedon ve Arnavut tarafların yanı sıra, NATO Genel Sekreteri George Robertson, AB Ortak Savunma ve Dış Politika Yüksek Temsilcisi Javier Solana, Fransız arabulucu François Leotard, ABD Temsilcisi James Pardew da katılmıştır.

Makedonya'da varılan barış anlaşması, Arnavut militanları silahsızlandırırken, bu ülkede yaşayan özellikle Arnavut azınlığın eğitim, dil, iş ve diğer alanlardaki haklarını genişletiyor ve eski Yugoslavya'daki savaş suçları için kurulan uluslararası mahkemenin kapsamına girecek suçları işlememiş ve isteyerek silah bırakan Arnavutf militanların affedilmesini de öngörüyor. Üsküp'te imzalanan anlaşmanın kilit unsurları şu hususları içeriyor;

• Arnavutça'ya 'sınırlı' ikinci resmi dil statüsü verilecek. İsteyenlere, çift dilde (Arnavutça ve Makedonca) kimlik belgesi verilebilecek.

• Polis teşkilatında 2004'e kadar yüzde 25 oranında Arnavut görevlendirilecek.

• Etnik dillerde yapılan eğitime daha fazla fon ayrılacak.

• Ülkedeki başlıca dinler, (Hıristiyanlık ve Müslümanlık) bundan böyle anayasada eşit muamele görecek.

• Bütün etnik gruplar da, anayasada 'eşit' olarak muamele görecek.

• Anlaşma maddelerinin tamamının bütün etnik gruplarca onayı şarttır.[44]

Genel anlamda özellikle de OÇA'nın imzalanması ve yavaş yavaş da olsa yürülüğe girmesiyle Arnavutların Makedonya Cumhuriyet'indeki konumları iyileşmiş, devletin yasama, yürütme ve yargı organlarında her gçen gün daha kalabalık bir sayıyla temsil edilmeye başlanmış, devletin karar lama mekanizmalerında söz sahibi olmuş, hatta bir çok önemli alanda kilit noktalara gelmişlerdir. Bu arada, Makedonyanın NATO ve BM üyeliği OÇA'nın tam olarak uygulanması koşuluna bağlanmıştır. Nitekim, Makedonya'nın Avro- atlantik yapılara üyelik gayretleri devletin en önemli çabalarından bir tanesidir.[45]

2.11. Makedonya'daki Türkler

Balkanlar özellikle Makedonyadaki Türk varlığı 4. yüzyılın ikinci arısından itibaren Hun Türklerinin bölgeye yerleşmesiyle başlamıştır. Bölgedeki Türk varlığı ve kültürü, Hun Türklerinden sonra bölgeye gelen Avar, Bulgar, Oğuz, Kuman, Peçenek, Selçuklu ve Osmanlı Türkleriyle devam etmiştir.[46] 1371'de Meriç Savaşı'yla bölge Osmanlı hakimiyeti altına girmeye başlamış ve 1912-13 Balkan savaşı sonrası Anadolu'dan Türkler buraya getirilip yerleştirilmeye başlanmıştır ve bugüne kadar sürdürmektedirler. Balkan savaşlarıyla Osmanlı'nın Makedonya'dan çekilmesiyle bu topraklardan Türklerin Anadolu'ya göçü başlamıştır. Ancak Günümüzde Makedonya'da yaşayan Türkler, Balkan Savaşları sonucu yenilgiye uğrayan Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'dan çekilmesi sonucunda Anadolu'ya göç etmeyerek yurt edindikleri yerde kalmayı tercih eden insanlardır.[47] Ülkedeki Türkler daha çok Üsküp, Manastır, Gostivar, Kalkandelen, Ohri ve Resne şehirlerinde yaşamaktadır.[48] Makedonya Devlet İstatistik Kurumu tarafından 2002 yılında yapılan Nüfus Sayımı'nın resmi sonuçlarına göre Makedonya'da toplam 2.022.547 kişiden 77.959 kişi (%3.8) kendini Türk olarak ifade etmiştir.[49]

[44]Nuredini, a. g. tez., S. 48-49

[45] Arif, a.g.e., ss. 28-29

[46] Enes İdriz ve Enver Uysal, Üsküp'te Müslümanlar: Din, ve Etnik Kimlik Bağlamında Sosyolojik Bir İnceleme, Uludağ Üniversitesi, Cilt: 18, Sayı: 1, 2009, s. 596

[47] P.Yzb. Alpaslan Kır, Türkiye'nin Makedonya Politikası'nın Balkan Politikası İçersindaki Yeri, Yüksek Lisans Tezi, Genel Kurmay Başkanlığı, İstanbul, 2008, s. 70

[48] Gökdağ, a. g. m., s. 18

[49] İşyar ve Ahmed, a. g. m., s. 2

Makedonya'nın Bağımsızlığı ile birlikte kabul edilen yeni anayasa ile diğer azınlıklar olduğu gibi Makedonya'daki Türk milleti de birçok kültürel ve sosyal haklardan mahrum kalmıştır. 1974 anayasasına göre Makedon milletinin yanında Aravut ve Türk milletlerine de kurucu statüsü verilmişti fakat 1991 anayasayı ile bu statüden mahrum kalan milletler Makedon ulus devletinin birer azınlık gurubu teşkil edecek konuma gelmiştir.[50]

Makedonya Cumhuriyetinin yeni yasa düzenlemesinin ardından "Makedonların ve diğer halk ve etnik grupların Cumhuriyeti" olarak değiştirilmiştir. Böylece, bir anlamda Makedonya Türklerin cumhuriyeti olmaktan çıkarılmıştır.[51] Son derece demokratik bir anayasaya sahip olan Makedonya'da, pratikte bu anayasanın işleyişinde aynı demokratik anlayış sergilenememiştir. Azınlıklara karşı, üstü kapalı da olsa dışlayıcı bir politika izlenmiştir.

9 Eylül 1991'deki referandumda Makedonya Cumhuriyeti'nde yaşayan Türk nüfusu, Makedonya'nın bağımsızlığından yana oy kullanarak Makedonları desteklemiştir. Fakat Türkler Makedonları bağımsızlık konusunda desteklemelerine rağmen, Makedon hükümeti tarafından kendilerine vaat edilen geniş hak ve özgürlükler verilmemiş olmakta birlikte bir takım baskılara da maruz kalmışlardır. Bu baskıların yansımalarını nüfus sayımında da görmek mümkündür.

Makedonya'da Üçüncü büyük etnik grup olan Türkler, Makedonya'nın neredeyse bütün bölgelerinde yaşamaktadır. Türk nüfus oranın 1953 yılından itibaren düştüğü görülmektedir. Türkler'de de doğum oranının yüksek olmasına rağmen nüfus oranındaki bu azalma 1950'li yıllardan itibaren Türkiye'ye devam eden göçe bağlanmaktadır.[52]

Makedonya'da 1991, 1994 ve 2002 yıllarında yapılan genel nüfus sayımlarında Türk nüfusu ile ilgili ilan edilen rakamlara Türkler tepki göstermiştir. Türkler, 1991 yılında Türk nüfusu 78.880 olarak ilan edilmişken, 1994 yılında 87.019 olarak ilan edilmesi ve ardından 2002 yılında ise sayının 77.959'a düşürülmesine tepki göstererek, bu tutarsız verilerin kabul edilecek bir tarafı olmadığını vurgulamışlardır.[53]

[50]Nuredini, a.g.tez., s.12

[51] Kodal, a, g, m, s. 380
[52] Aktan Hamza, Makedonya-Arnavutluk İlişkilerinde Arnavut Sorunu, Üsküp,Logos Yayınları, Ağustus 2006, s. 30
[53] Reyhan Rahman, Makedonya'da Türk Azınlık ve Makedonya Türkiye İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012, s. 20

Makedonya Türkleri sistematik bir şekilde yozlaşma politikaları ile karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Türklerin izole edilmeleri ve marjinalleşmeleri eğiliminde sürekli mevcudiyetini koruyan bir politika izlenmiştir. Ülkedeki gelişmeler ve devletin Türklere olan tutumu bu yönde büyük değişmelerin yapılacağı konusunda ümit verici bir gelişme değildir.[54] Fakat bu sayılar Türkler tarafından kesinlikle reddedilmekte, gerek siyasi partiler, gerekse sivil toplum kuruluşları buna şiddetle karşı çıkmakta ve Makedonya'da Türk nüfusunun 200–250 bin civarında olduğunu iddia etmektedirler.[55]

Makedonya'daki Türkler dağınık bir şekilde yaşamaktalar ve her yerleşim bölgesinde azınlığı temsil ediyorlar. Türklerin dağınık bir şekilde yaşamaları ve hiçbir yerde belirli bir çoğunluğu oluşturamamaları aslında Makedonya Türklerinin en büyük dezavantajlarından biri olarak görülmektedir. Özellikle seçimler esnasında bu dağınıklık sonucu Türk oyları dağılmakta ve bunun soncu olarak Türklerin Parlamento ve hükümette temsil edilmesi zorlaşmaktadır.[56]

2.12. Türklerin Siyasi Mücadelesi

1991 yılından itibaren Makedonya Türkleri mevcut anayasa çerçevesinde siyasal ve sosyal haklarını aramaya başlamıştır. Bu doğrultuda tek partili sistemden çok partili sisteme geçiş dönemi içerisinde olan Makedonya, anayasa değişikliği ile birçok parti kurulmuştur. Türkler siyasi haklarını daha etkin bir biçimde aramak için bir örgütlenmenin gereksinimini duyarak 1 Temmuz 1990 TDB (Türk Demokratik Birliği) adı altında bir birlik kurmuştur.

Makedonya'da yaşayan Türkler siyasi arenada birkaç Türk siyasi partisi ile temsil edilmekteler. Seçimlerden önce Türk partilerinin sayılarında artış görülse bile, genel anlamda iki saiyasi partiden söz edilebilir. Türk Demokratik Partisi (TDP) 1991 yılında ilk başta "Birlik" olarak faaliyet göstermeye başlamış sonra da "Parti" olarak çalışmaya devam etmiştir. Birliğin esas kuruluş amacını gösteren program içeriği şu şekilde özetlenebilir: İkokullarda tüm öğrencilerin anadilde eğitim görebilmeleri için gereken koşulların sağlanması;

- Türkçe ortaokullarının sınıf sayıları arttırılması;

[54] Nuredini, a.g. tez., s. 61
[55] Enes İdriz ve Enver Uysal, Üsküp'te Müslümanlar: Din, ve Etnik Kimlik Bağlamında Sosyolojik Bir İnceleme, Uludağ Üniversitesi, Cilt: 18, Sayı: 1, 2009, s. 596
[56] Arif, a. g. tez., ss. 29-30

• Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsünün etkin bir şekilde çalışabilmesi için gereken koşulların sağlanması;

• Kültürel hakların verilmesi ve bu yönde uygulamalarda görünen sıkıntı ve

eksikliklerin giderilmesi;

• Türk dili ve alfabesinin Türklerin yaşadığı yerlerde kullanılması;

• Kurucu Millet statüsünün yeniden kazanılması için mücadele etmek. [57]

1996'nın sonunda Makedonya Parlamentosu yeni "Belediyeler Yasasını" ve yeni "Yerel Seçimler Yasası"nı çıkarmayı başarmıştır. Makedonya Türklerinin biricik siyasi temsilcisi olan Türk Demokratik Partisi ise kendi imkanlarıyla yerel seçimler 96'ya kendi başına 12 belediye başkanı adayı ile, hükümet ortağı Arnavut Refah Partisiyle de belediye meclis üyeliği için koalisyonla katılmıştır. Seçim sonucunda ise TDP adayı hukukçu Nevaip İsmail, Merkez Jupa'nın ilk seçilen belediye başkanı olmuş. Kazanılan bu bölge de, Torbeş Türklerinin Türk dilinde eğitim mücadelesi verdiği ve dolayısıyla Makedon hükümetinin Türk milli kimliğini tanımadığı yerdir. Seçimlerin genelinde TDP, Makedonya'nın tüm belediyelerinde toplam 1902 belediye meclis üye sayısının 42'sini kazanmış. 1990 yerel seçimlerinde bir sandalye kazanmış olan TDP, 1996'da bunu 42'ye çıkararak kısa zaman içinde partinin siyasallaşmasını sağlamıştır.[58] Türkler, 1994-1998 yılında bir, 2002-2006 ve 2006-2010 döneminde iki milletvekili çıkarmayı başarmış, 2002-2006 döneminde koalisyon ortağı olarak hükümette de yer almıştır.

1991 yılında Makedonya Cumhuriyeti kendi bağımsızlığını ilan ederken, Makedonlarla birlikte Türkler de bağımsızlıktan yana oy kullanmalarına rağmen, bağımsızlık sonrası vaat edilen hak ve hürriyetleri verilmemekle birlikte, Türklere karşı düşmanca bir politika izlenmeye başlanmıştır. Hatta Türkiye, Makedonya'nın bağımsızlığını desteklemesine rağmen, Türklerin bazı yerlerde bulunan (Merkez Zupa ve Doğu Makedonya'da) okulları kapatılmış, birçok Türk hapse atılmış ve birçok yerde Türkler işten çıkartılmışlardır. Bununla da yetinmeyen Makedon milliyetçileri tarih kitaplarında, Osmanlı Devleti'nin sömürücü olduğu ve Türklerin Makedon milletine çeşitli işkenceler çektirdikleri, onları öldürdükleri ve geri

[57] Nuredini, a, g, tez, s. 61-62
[58] Recep Çelik, 20. Yüzyılda Balkan Türklerinin Siyasal ve Toplumsal Örgütlenmeleri, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 2006, s. 32

bıraktıkları gibi yalanlar neşrederek, Türklere karşı bir nefret duygusu uyandırmaya çalışılmış ve başarılı da olmuştur.

Makedonya Devleti'nde yaşayan bütün milletlere (Türkler dahil) tarih kitaplarında Osmanlı ve Türk düşmanlığı öğretilmektedir. Diğer taraftan ise, Makedon milliyetçileri, Makedonya'da Türklerin sayısını az olarak göstermeye çalışmıştır. Makedon milliyetçileri, Türklerin büyük bir bölümünü Torbeş (Müslüman Makedon) olarak tanımlamışlardır Bununla da yetinmeyen Makedon milliyetçileri, Makedonya'da Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalan eserlere saldırıp bunları tamamen ortadan kaldırmak için büyük çaba sarf etmişlerdir. Bu konuda birçok defa Türkiye'den uyarı gelmesine rağmen, bu durum halen devam etmektedir.

1998 yılından sonra Makedonya Cumhuriyeti'nde Makedon milliyetçileri yerine Makedon demokratların başa geçmesiyle Türklere karşı şiddetli baskı bir derece yumuşamış olmasına rağmen tamamen sona ermiş değildir. Çünkü halen Makedonya Cumhuriyeti'nde Türklere karşı ayrımcılık devam etmekte, halen Türkler Makedon veya Arnavut partisine üye olup, Makedon veya Arnavut yazıldıktan sonra devlet işine girebilmektedirler.[59]

2.13. Türklerin Kültürel ve Yayın Hayatı

Osmanlı Devleti'nin bölgeden çekilmesi ve yönetimin el değiştirmesiyle, 1913'ten itibaren burada yaşayan Türklerin kültür, eğitim, bilim, sanat ve yayın hayatında bir duraklama dönemi başlamıştır. Yeni rejim, yeni yöneticiler, Makedonya'da Türklerin 543 yıllık çabalarının sonucunda kurup geliştirdikleri bütün milli eğitim ve kültür kurumlarını dağıtmış, okulları kapatmış ve Türklerin toplanıp örgütlenmelerini yasaklamıştır. Ayrıca yeni idareciler milli kimliklerini unutturmak için Türkleri; Arnavut, Boşnak ve İslamiyet'e mensup diğer unsurlarla birlikte "Müslümanlar ya da Müslüman Cemaat" olarak adlandırıyor, milli varlıklarını tanımak akıllarına bile gelmiyordu. Fakat 1920 yılından sonra, Türklere karşı bir yumuşama politikası izlendiği söylenebilir. Zira yıllardan sonra kısmen de olsa Türklerin gazete ve dergi çıkarmalarına izin verilmiştir.[60]

2.14. Türkçe Dil Eğitimi

11 Kasım 1990'yılında yapılan milletvekilleri seçimlerinde Makedonya Türkleri seçime katılıp Makedonya'daki demokratik sürece katkıda bulunmuştur. Fakat nisbi temsil yönteminin

[59] Rahman, a. g. tez. ss. 41-44
[60] Rahman, a. g. tez., s. 23

uygulanması yapılan bu ilk demokratik ve çok partili seçimlerde Türk milleti milletvekili çıkaramamasının üzüntüsünü yaşamıştır. Yeni seçim yasası çoğunluk ve orantılı seçim sisteminin kombinasyonu Türk milletinin milletvekili çıkarma şansını da engelleyen faktör sayılmaktadır. Nüfüs sayımında ise diğer milletlerin aksine, Makedonya Türkleri hem nüfus sayımında hem de bağımsızlık refarondumunda etkin bir şekilde Makedonya siyasi hayatında bu ülkenin ayrılmaz bir parçası olduğunu kanıtlamıştır. Makedonya'daki Türklerin Eğitim-Öğretim Sorunları Makedonya'nın bağımsızlığından sonra Türklerin karşılaştıkları sorunlardan biri de anadilde eğitimdir. Batı Makedonya'daki Zupa bölgesinde ana dilde eğitimin yapılmaması başta TDP ve Debre halkı olmak üzere Bütün Makedonya Türkleri tepkilerini göstermişlerdir.[61]

Jupa'daki ilkokullarda anayasada yer almasına rağmen Türk çocukları için Türkçe eğitim imkanı verilmemiştir. Bunun üzerine Makedon Türkleri Demokratik ittifakı sorunu AGİK'e kadar götürmüştür. Ocak 1993'de Jupa'da incelemelerde bulunan AGİK heyeti, Türklerin endişelerini doğrulamıştır. Türk Demokratik Partisi (TDP), 1993'de yaptığı açıklamada, Makedon idaresinin bölgede sıkı güvenlik önlemleri aldığı ve çocuklarını Türkçe ders yapmayan okullara göndermeyen Türk ailelerine para cezası verildiğini duyurmuştur. Buna karşılık olarak, Makedonya Milli Eğitim Bakanlığı ise problemin etnik temelli olmadığını, dersleri Türkçe verecek eğitimli personel eksikliği gibi yetersizliklerden kaynaklandığını belirtmiştir. Makedon yetkililerin azınlıkların kendi dilinde eğitim hakkını, bir takım imkansızlıkları ileri sürerek engellemeye çalıştıklarını söyleyebiliriz. Fakat 2001 Ohri Anlaşması'ndan sonra bu durumun kısmen düzeldiğini de söylememiz mümkündür.[62]

2000-2001 yılında yapılan itirazlar sonucunda hükümetin ve milli eğitim bakanlığının uzlaşması ve onayı ile Jupa'daki 5.ten 8.'inci sınıfa kadar Merkez Jupa Türk öğrencilerinin Kocacık "Necati Zekeriya" ilkokunda,1'den 4'üncü Moşa Piyade ilkokulunda öğrenimlerini sürdürmeleri karara bağlanmasıyla bu eğitim sorununa geçici bir çözüm bulunmuştur. Makedonya'da ilk okulçağında kuyan yaklaşık 12 bin Türk çocuğu bulunduğu bilinmektedir. Bunlardan Anayasanın garanti ettiği ilkokul hakkını yalnız 5-6 bin çocuk kullanmaktadır. Yaklaşık 5-6 bin Türk çocuğu başka dilerde eğitim görmek mecburiyetinde bırakıldığı

[61] Nuridini, a. g. tez., ss. 61-64
[62] Alpaslan Kır, a. g.tez., s. 70

görülmektedir. Bu veriler Makedonya'daki Türkler'in nasıl bir asimilasyon proğramına tabi tututulduğunun açıkça bir göstergesidir.[63]

Günümüzde Türkçenin resmi dil olarak kullanıldığı altı belediye vardır. Bunlar; Merkez Jupa, Plasnitsa, Mavrova- Rostuse, Vranestitsa, Vrapçiste ve Gostivar'dır. Yerel belediyelerde %20'nin üzerinde nüfusu olan azınlıkların, resmi dairelerde, kendi anadillerinin kullanılabilmesine imkan verilmesi önemli bir gelişmedir. Fakat Türk toplumunun ülke genelinde dağınık halde yaşaması Türklerin bu hakkı kullanmasını sınırlamaktadır.[64]

Bilindiği gibi Ağustos 2004 tarihinde Makedonya Cumhuriyeti Parlementosu, yerel yönetimlere daha fazla yetki tanıyacak olan yeni yasayı faydanamıyordu. En çok Türk'ün yaşadığı Rapatişah(Vrapçişte) belediyesi sınırları içersine ise birkaç Arnavut ve Makedon köyü dahil edilerek, Türklerin oranı yüzde 12'ye düşürüldü ve sonuçta Türkçe'nin resmi dil olması böylece engellendi. Oysa bilindiği gibi, Ohride Çerçeve Anlaşması'ndan hareketle Makedonya'nın değişi belediyelerinde yüzde yirminin üstünde olan azınlıkların dilleri de Makedon dilinin yanında resmilik kazanmaktadır. Ancak bu meselede de kısa zamnda güçlüklerin üstesinden gelinmiştir.[65]

Makedonya hükümetini oluşturan Makedon ve Arnavut partileri kamu kurulularına sadece Makedon ve Arnavut yandaşlarını almaktalar. Türkler ise alınmamaktadır. Yıllarca süren bu ayrımcılığın sonucu olarak, Türklerin kamu kurum ve kurulularındaki oranı ülkede%1.5 nüfus oranına sahip olan Sırplardan bile daha azdır ve %1.7 civarındadır. Savunma, İçişleri ve dışişleri gibi bazı kritik bakanlıklarda Türklerin oranı %1'in altındadır.

Türkler bugüne kadar hiç kurutlya düzenlemeniş olmasına rağmen, siyasi arenada varlığını sürdürmelerine ve hükümet ya da mecliste temsil edilmelerine rağmen, ağırlıklarını yansıtabildikleri söylenemez. Genel olarak Makedonya'da yaşayan Türklerin,diğer Balkan ülkeleinde yaşayan Türklere göre daha iyi koşullar sahip oldukları görülmektedir.

Türklerin kamu kurum ve kuruluşlarında temsil hakkı, ya yasama, yürütme ve yargı organlarına katılım oranı gibi temel vatandaşlık hakları açısından, Makedonyadaki Türklerin katılım oranının çok yetersiz olduğu açıktır.[66]

[63] Nuredini, a. g. tez., s. 64-65
[64] Gökdağ, a. g.m, s., 19
[65] İşyar ve Ahmed, a.g. m. s. 217-239
[66] Arif, a.g.tez., ss. 30-32

2.15. Makedonya Torbeşler Azınlıkları

Bunlar Balkanlar'da yaşayan, tüm Balkan devlet yönetimleri tarafından istismar edilen, ancak kimlikleri hakkında pek fazla kesin bilgi bulunmayan bir topluluktur. Avarlar'ın torunları olarak bilinen Pomaklar, Makedonya'da Torbeş diye adlandırılmakta ve Pirin ile Vardar Ovasında yaşamaktadırlar Makedonya, bunların Müslüman Makedonlar olduğunu iddia etmektedir. Kelimenin kökeni, bazılarına göre "dört-beşler" şeklinde açıklanmaktadır. Kumanlar, Balkanlar'a ilk gelişlerinden Osmanlı sonrasına kadar (hatta günümüze kadar) saflarını dört-beş kez değiştirmeye zorlanmışlar ve bundan dolayı da "dört-beşler" olarak anılmışlardır. Torbeş kelimesinin de buradan çıktığı düşünülmektedir. Fakat Osmanlı arşivlerinde bu adlandırma yer almamakta; bunlar aslen Türkbaş olarak nitelendirilmektedirler.[67]

Makedonya'da yaşayan Torbeşler genel olarak Makedonca konuşurlar. Fakat Arnavut ve Türklerle iç içe oldukları için her iki dili de Torbeşler Bunlar Balkanlar'da yaşayan, tüm Balkan devlet yönetimleri tarafından istismar edilen, ancak kimlikleri hakkında pek fazla kesin bilgi bulunmayan bir topluluktur. Torbeşleri Slav kökenli Müslümanlar olarak görmek doğru olur. Fakat Arnavut ve Türklerle iç içe oldukları için her iki dili de kullananlar vardır. Torbeşler genel olarak kendilerini Türklere yakın görürler ve Türk olarak kabul edilmelerini isterler.

Torbeşlerin Arnavut olduklarına dair kabul görmeyen bir görüş de vardır. Buna göre, bu topraklar Osmanlı yönetiminden önce Sırp yönetimi tarafından yönetilirken onlar Slavlaştırılmış, fakat Osmanlı'nın gelmesiyle birlikte Müslüman oldukları halde dillerini değiştirmemişlerdir. Makedon devleti tarafından yürütülen demografik politikalar çerçevesinde Torbeşler, Makedon nüfusu içinde gösterilerek büyük bir haksızlığa maruz kalmaktadırlar. Resmen Makedon nüfusuna dahil edildikleri için sayılarının ne kadar olduğu bilinmemektedir. Kendi ifadelerine göre Makedonya genelinde 100-150 bin civarında Torbeş vardır. Torbeşlerin etnik-kimliği konusunda net bilgiler bulunmadığı için, konu etrafında birtakım tartışmalar yaşanmaktadır. Devlet nezdinde bunlar "İslamlaştırılmış Makedonlar" olarak kabul edilmektedirler. Torbeşlere etnik kimlikleri sorulduğunda üç farklı cevap almak mümkündür. Başka bir ifadeyle Torbeşlere kendilerini nasıl tanımladıkları sorulduğunda karşımıza üç tip tanımlama ya da yaklaşım çıkmaktadır:

[67] Gökdağ, a. g. m., s. 19

1- Bunların bir kısmı kendilerini Türk olarak görür ve onun dışında bir kimlik kabul etmezler.

2- Etnik kimlikleri konusunda hiçbir şey söylemeyen Torbeşler de bulunmaktadır. Bunlar farklı kimliklerinin farkında olduklarından dolayı daha çok dini öne çıkararak Müslüman kimliğiyle tanınmak istemektedirler.

3- Torbeşler arasında Makedon etnik kimliğini kabul etmiş olanlar da vardır. Hatta bunlar, Makedon kimliğini açıklamaktan çekinen Torbeşlere eleştiriler yöneltmektedirler. Bu grup, devlet tarafından desteklenmekte ve devlet yardımlarıyla Makedon-Müslü man kimlik propagandası yapmaktadırlar. Bu grubun gerçekleştirdiği birçok faaliyet vardır. Bu bağlamda, kurdukları "Makedon Müslüman Dernekleri Birliği"ni de söylemek mümkündür. Bu dernekler eski Yugoslavya komünist döneminde olduğu gibi, bugün de Torbeşlere bazen bir tavsiye, bazen de bir zorunluluk olarak Makedon kimliğini empoze etmektedir .[68]

Makedonya'daki önemli bir azınlık topluluğunu da Sırplar oluşturmaktadır. Bu nüfus, başlangıçta Sırbistan ile Makedonya arasında bir sorun teşkil etmekteyken, iki ülkenin Arnavut karşıtlığında birleşmeleri nedeniyle sorun şimdilik askıya alınmıştır.[69]

[68] Enes İdriz ve Enver Uysal, "Üsküp'te Müslümanlar: Din, ve Etnik Kimlik Bağlamında Sosyolojik Bir İnceleme", Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cilt: 18, Sayı: 1, 2009, s. 596-597
[69] Gökdağ, a. g. m., s. 20

SONUÇ

Makedonya Cumhuriyeti'nin 1991 yılında bağımsızlığını ilan etmesinin ardından, Makedonya'da yaşayan Türk ve Arnavut azınlıkların 1974 Anayasası'yla sahip oldukları bazı anayasal hakları 1991 Anayasası'yla ellerinden geri alınmıştır. bu durum, Türk ve Arnavut milliyetlerini siyasi örgütlenmeye itmiş, ve 2001 yılına kadar Makedonya'nın Türk ve Arnavut azınlıklara karşı sert tutumu ve baskısı Makedonya'nın istikrarını olumsuz yönde etkileyecek, tehlikeli iç çatışmaların patlak vermesine neden olmuştur. 2001 yılında Ohri Çerçeve Anlaşması'nın imzalanmasından sonra anlaşmanın teorikte Türklerin lehine görünmesine rağmen, bu anlaşmadan sonra Türklerin Makedon devlet kurumlarındaki temsil sayılarının azaldığı gözlenmiştir.

1991 Anayasası ile çoğunluk kuralının geçerli olacağı bir devlet yapısı kurmaya çalışan Makedonya, OÇA ile çok etnikli toplumsal yapıyı temelinde barındıran, konsensüse dayalı yeni bir yapılanma sürecine girmiştir. Genel anlamda OÇA sonrası Makedonya, azınlıklara çok önem veren bir ülke haline gelmiş, uluslararası baskı sonucu da anlaşma pratikte uygulanmaya başlamış ve tablo çok farklılaşmıştır. Ama bu sefer tablo Makedon-Arnavut milliyetleri yönünde değişim göstermiştir. OÇA'yla Makedonya hükümeti ve uluslararası topluluk Arnavutlara önem vermiş ve Arnavutların bütün isteklerine cevap verilmiştir.

Her ne kadar yapılan değişiklikler bütün azınlıkları kapsar görünse de, aslında Makedonya iki uluslu bir devlet halinde şekillenmeye başlamıştır. Makedonya sınırlarındaki diğer azınlıklar ise unutulmaya ve yok sayılmaya başlanmıştır. Makedonya çok uluslu bir ülke olmasına rağmen, Arnavutların uluslararası camia sayesinde yaptıkları baskı sonucunda, iki uluslu bir ülke olarak gösterilmeye başlanmıştır. Bu azınlık haklarının uluslararası camia tarafından da ihlal edilebildiğini göstermektedir.

Makedonya'nın çok etnikli toplumsal yapısı normal olarak eğitim sistemine de yansımıştır. Makedonya eğitim alanında azınlıklara en çok hak tanıyan ülkelerden bir tanesidir. Makedonya'da ana dilinde eğitim anayasa ile garanti altına alınmıştır. Anayasadaki hakları tam olarak verilmese de, ilkokul düzeyinde Makedonca, Arnavutça, Türkçe ve Sırpça, ortaokul (lise) düzeyinde Makedonca, Arnavutça ve Türkçe, üniversite düzeyinde ise iki bölüm dışında, Makedonca ve Arnavutça eğitim verilmektedir.

KAYNAKÇA

Altıntaş, Ahmet, "Makedonya Sorunu ve Çete Faaliyetleri", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

Hamza, Aktan, Makedonya-Arnavutluk İlişkilerinde Arnavut Sorunu, Üsküp,Logos Yayınları, Ağustus 2006

Dayıoğlu, Ali, "Kuzey Kıbrıs'ta Azınlık Hakları", Kıbrıs Türk İnsan Hakları Vakfı Yayınları, Lefkoşa, Mayıs 2012

Taşcan, Arzu, "Prens Ferdinand ve Ekzarh Yofis Arasındaki Bazı Mektuplaşmalarda Makedonya ve Komiteler", Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, sayı: 12, cilt, 2, kış 2012

Arif, Ayfer, Makedonya Cumhuriyeti'nin Azınlık Politikası ve Eğitime Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2008

Gökdağ, Bilgehan, A. "Balkanlar: Etnik Karmaşanın Dilsel Boyutları", Karadeniz Araştırmaları, Sayı: 32, 2012

Ünay, Bora, Türk-Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007

Dervişi, Bülten, Makedonya- Türkiye Ekonomik İlişklierinin Yapısal Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniveristesi, Eskişehir, 2005

Ercan, Emine Hilal, Makedonya'da Adak ve Ziyaret Yerleri, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2006

İdriz, Enes ve Enver Uysal, "Üsküp'te Müslümanlar: Din, ve Etnik Kimlik Bağlamında Sosyolojik Bir İnceleme", Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cilt: 18, Sayı: 1, 2009

Taş, Gün "Makedonya'da Etnik Sorunların Tarihsel Gelişimi ve Günümüze Yansımaları", Akademik Perspektif, http://akademikperspektif.com/,(Erişim Tarihi: 3Mayıs 2013)

Şabani , Güner, 2001 Makedonya Etnik Çatışması ve Çözümü: Çerçeve anlaşmasına giden süreç, Yüksek Lisans Tezi , İstanbul Üniveristasi, İstanbul, 2007

Akyol, Gürkan Balkan Politikasında Arnavutluk(1912 Sonrası), Yüksek Lisans Tezi, Süleynman Demirel Üniversitesi, İsparta, 2007

Ülger, İrfan Kaya, Yugosalavya Neden Parçalandı? Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ocak 2003

Bayraktar, Kaya "Makedonya Sorunu ve Avrupa Müdahalesi", Bilig, Sayı: 69, Bahar 2014

Saatçı, Meltem Begüm, Makedonya Sorunu(1903-1913), Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2004

İşyar , Ömer Göksel ve Ergin Ahmed, "Makedonya Cumhuriyetinde Arnavut Azınlık Sorunu",Gazİ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:7 Cilt: 3, 2005

Alpaslan Kır, P.Yzb., Türkiye'nin Makedonya Politikası'nın Balkan Politikası İçersindaki Yeri, Yüksek Lisans Tezi, Genel Kurmay Başkanlığı, İstanbul, 2008

Çelik, Recep, 20. Yüzyılda Balkan Türklerinin Siyasal ve Toplumsal Örgütlenmeleri, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 2006

Rahman, Reyhan, Makedonya'da Türk Azınlık ve Makedonya- Türkiye İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2012

Karamahmut, Rifat, Makedonya Müslüman Azınlıkları Dini Kurumları ve Çağdaşları Sorunları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006, s.23

Kodal, Tahir, "Mekadonya'nın Bağımsızlığını Kzanması ve Türkiye", Çağdaş Türkiye Tarihi Araşturmalar Dergisi, Sayı: 29, 2014

TASAV, "Balkan Savaşlarının 100. Yıldönümünde Balkan Tecrübeleri", Dış Politika Araştırmaları Merkezi, RaporNo.1 Ekim 2012

Marttin, Volkan, "Balkan Savaşına Gidilen Süreçte Makedonya ve Bir Osmanlı Diplomatının Faaliyetleri", Eskişehir Osmangazı Ünviersitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt, 2 Sayı: 7